

Toimintaterapian etämenetelmien käyttöönotto EETU -hankkeen alkuvaiheessa

Emma Sorsa

Opinnäytetyö
Tammikuu 2018
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
Toimintaterapian tutkinto-ohjelma

Tekijä Sorsa, Emma	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Tammikuu 2018
	Sivumäärä 44	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Toimintaterapian etämenetelmien käyttöönotto EETU-hankkeen alkuvaiheessa		
Tutkinto-ohjelma Toimintaterapian tutkinto-ohjelma		
Työn ohjaajat Juntunen, Kristiina & Kantanen, Mari		
Toimeksiantaja EETU -hanke		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Etämenetelmien hyödyntäminen kuntoutuksessa yleistyy kovaa vauhtia. Vuosina 2016-2018 Kela toteuttaa kolmestatoista projektista koostuvan Etäkuntoutus -hankkeen, jonka tarkoituksena on liittää etämenetelmät osaksi Kelan järjestämiä kuntoutuspalveluja. Kelan ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun yhteinen etäkuntoutushanke EETU on yksi näistä projekteista. EETU:n tarkoituksena on kehittää etämenetelmiä hyödyntävä toimintamalli, jota voidaan hyödyntää lasten toimintaterapian verkostotyön tukena.</p> <p>Tarve opinnäytetyölle syntyi EETU-hankkeelta. Opinnäytetyössä kuvattiin hankkeen ensimmäisiin kuukausiin kohdistuneen kyselytutkimuksen tuloksia etämenetelmien käyttöönoton toteutumisen ja siihen vaikuttaneiden asioiden näkökulmasta. Opinnäytetyöllä tuotettiin tietoa siitä, miten etämenetelmien käyttöönottoa voitaisiin edistää moniammatillisella kuntoutuksen kentällä.</p> <p>Tutkimusmenetelmältään opinnäytetyö edusti monimenetelmätutkimusta. Opinnäytetyön aineisto koostui hankkeelta saadusta kyselyaineistosta sekä teemahaastatteluna hankitusta täydentävästä aineistosta.</p> <p>Työn tuloksissa kuvattiin aineistoissa esiin tulleita etämenetelmien käyttöönottoa edistäneitä ja vaikeuttaneita tekijöitä. Tuloksissa raportoitiin myös vastaajien käsityksiä etämenetelmin toteutettavan terapian hyödyistä ja haasteista.</p> <p>Aineistoista saadut tulokset olivat vahvasti linjassa aiheeseen liittyvän teorian kanssa. Tulosten perusteella uuden toimintamallin käyttöönotto vaatii onnistuakseen huolellista suunnittelua, rauhassa toteutettua perehdytystä ja sen, että läpi käyttöönottoprosessin on saatavilla tukea vastaantulevien haasteiden ratkomiseen.</p> <p>Avainsanat (asiasanat) etäkuntoutus, etätoimintaterapia, toimintamalli, etämenetelmän käyttöönotto, käyttöönotto, implementointi</p> <p>Muut tiedot</p>		

Author Sorsa, Emma	Type of publication Bachelor's thesis	Date January 2018
		Language of publication: Finnish
	Number of pages 44	Permission for web publication: x
Title of publication The implementation of telerehabilitation methods for occupational therapy at the beginning of the EETU project		
Degree programme Occupational therapy		
Supervisors Juntunen, Kristiina & Kantanen, Mari		
Assigned by EETU -project		
<p>Abstract</p> <p>Using telerehabilitation as part of rehabilitation is quickly becoming more and more common. Between the years 2016-2018 the Finnish Social Insurance Institution (KELA) is implementing a Telerehabilitation -project, which consists of thirteen smaller projects. The purpose of these projects is to make telerehabilitation a part of KELA's organized rehabilitation. KELA and JAMK University of Applied Sciences' joint telerehabilitation project EETU is one of these thirteen projects. The purpose of EETU is to develop an operational model for telerehabilitation which could be used to support the networking of children's occupational therapy.</p> <p>The need for the thesis came from the EETU- project. The thesis describes the results of a survey conducted in the first months of the EETU -project on the implementation of telerehabilitation methods and on the factors influencing the implementation. The thesis gave information about how the use of telerehabilitation methods could be promoted in the multi-professional rehabilitation field.</p> <p>The methodological approach of the thesis was that of the mixed methods approach. The data consisted of the survey responses from the EETU -project and of a complementary material acquired by means of a theme interview.</p> <p>The results of the thesis described the factors that either promoted or complicated the implementation of telerehabilitation. The results also described the respondents' ideas about the benefits and challenges of telerehabilitation. The results were strongly aligned with the related theory. Based on the results, the implementation of a new operating model will require careful planning, adequate introduction and as well as help and support throughout the implementation process.</p>		
Keywords/tags (subjects) telerehabilitation, implementation, operating model, web-based occupational therapy		
Miscellaneous		

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Etäkuntoutus	4
2.1	Etätoimintaterapia	5
2.2	Etätoimintaterapia EETU-hankkeessa	7
3	Yhteistyön merkitys lapsen kuntoutuksessa	7
4	Uuden toimintamallin käyttöönotto	9
4.1	Uuden toimintamallin käyttöönottoon vaikuttavat tekijät.....	10
4.2	Etämenetelmien käyttöönotto.....	11
5	Opinnäytetyön tavoite ja tutkimuskysymykset	12
6	Opinnäytetyön toteutus	12
6.1	Aineiston keruu	13
6.2	Aineiston analysointi	14
7	Tulokset	15
7.1	Etämenetelmien käyttöönottoa edistäneet tekijät	15
7.2	Etämenetelmien käyttöönottoa vaikeuttaneet tekijät	18
7.3	Etämenetelmiin liittyvät hyödyt.....	19
7.4	Etämenetelmiin liittyviä haasteita	22
8	Tulosten pohdinta ja johtopäätökset	24
8.1	Etämenetelmien käyttöönoton edistäminen moniammatillisella kuntoutuksen kentällä.....	24
8.2	Mahdollisuudet ja haasteet etätoimintaterapiassa	25
9	Opinnäytetyön pohdinta.....	27
9.1	Luotettavuus ja eettisyys.....	28
9.2	Jatkotutkimusaiheet	29
	Lähteet	30
	Liitteet	34
	LIITE 1. EETU -hankkeen kysely.....	34
	LIITE 2. Haastattelun runko.....	43

LIITE 3. Lupa haastattelun hyödyntämistä varten	44
---	----

Kuviot

Kuvio 1. Aineistojen analysoinnin vaiheet	15
Kuvio 2. Etämenetelmien käyttöönottoa edistäviä ja vaikeuttavia tekijöitä	18
Kuvio 3. Etätoimintaterapian hyötyjä	21

Taulukot

Taulukko 1. Etämenetelmien käyttöönottoa edistäneet tekijät teemoittain	16
Taulukko 2. Etämenetelmien käyttöönottoa vaikeuttaneet tekijät teemoittain 18	
Taulukko 3. Etämenetelmien hyödyt	20
Taulukko 4. Etämenetelmien haasteita	22

1 Johdanto

Etänä tapahtuva kuntoutus tarjoaa monenlaisia mahdollisuuksia perinteisen kasvokkain toteutetun kuntoutuksen rinnalle. Kelalla meneillään olevassa Etäkuntoutus -hankkeessa tarkastellaan jo olemassa olevia Kelan kuntoutuspalveluja etämahdollisuuksien hyödyntämisen kartoittamismielessä. Kelan Etäkuntoutus -hankkeen alaisuudessa toteutuu yhteensä kolmetoista projektia, joilla pyritään saamaan etäkuntoutus osaksi Kelan järjestämiä kuntoutuspalveluja luomalla uusia etäteknologiaa hyödyntäviä kuntoutuspalveluja. (Etäkuntoutus -hanke 2017.)

EETU- etäkuntoutuksen menetelmistä tukea lasten toimintaterapian verkostotyöhön on Jyväskylän ammattikorkeakoulun toteuttama Kelan hankkeen projekti, jossa halutaan kehittää uudenlainen etämenetelmiä hyödyntävä kuntoutuskäytäntö osaksi lasten toimintaterapiaa. EETU:ssa tarkastellaan 3-6 -vuotiaiden lasten vaativana lääkinnällisenä kuntoutuksena toteutettavan toimintaterapian mahdollisuuksia hyödyntää etämenetelmiä tehostettuna lapsen lähiverkoston ohjausmenetelmänä sekä keinona täydentää interventiovaihteita. (EETU- etäkuntoutuksen menetelmistä 2016.)

Tällä opinnäytetyöllä tuodaan ilmi EETU -hankkeen ensimmäisiin kuukausiin kohdistuneen kyselytutkimuksen tuloksia etämenetelmien käyttöönoton toteutumisen ja käyttöönottoon vaikuttaneiden asioiden näkökulmasta. Laajempaa näkökulmaa etämenetelmien käyttöönotosta on kartoitettu sekä teorian tiedon, että kokemusasiantuntijana käytetyn perheen haastattelun avulla.

Aiheena etäkuntoutus toimintaterapiassa on hyvinkin ajankohtainen viidessä eri hallituksen kärkihankkeessa työstettävänä olevan sote-uudistuksen myötä (Kärkihankkeet ja säädösvalmistelu n.d.). Etäkuntoutus puhuttaa paljon ja siihen liittyviä tutkimuksia ja opinnäytetöitä valmistuu tiuhaa tahtia. Uusien toimintatapojen käyttöönotto ja niiden hyödyntämiseen positiivisesti asennoituminen ovat aina pitkä prosessi, joten on tärkeää, että aiheesta tuotetaan mahdollisimman paljon tietoa heti alkuvaiheessa.

2 Etäkuntoutus

Kela käyttää termiä etäkuntoutus niin sanottuna sateenvarjokäsitteenä, jonka alle kaikki etäkuntoutukseen liittyvät käsitteet voidaan sijoittaa. Kela määrittelee etäkuntoutuksen näin; ”Etäkuntoutus on erilaisten etäteknologiaa (puhelinta, matkapuhelinta, tietokonetta ml. tablettitietokoneet, puhelimen ja tietokoneen yhteiskäyttöä sekä televisiosovelluksia) hyödyntävien sovellusten tavoitteellista käyttöä kuntoutuksessa. Etäkuntoutus on ammattilaisen ohjaamaa ja seuraamaa ja sillä on selkeä tavoite sekä alku ja loppu, kuten muullakin kuntoutuksella.” (Salminen, Heiskanen, Hiekkala, Naamanka, Stenberg & Vuononvirta 2016, 11).

Valvira painottaa terveydenhuollon etäpalvelujen tarjoamisen edellytyksinä paitsi henkilökunnan koulutustason ja tilojen asianmukaisuutta, myös potilasturvallisuutta, tietosuojaa ja -turvaa sekä asiakaslähtöisyyttä. Vastuu on aina palvelunantajalla eikä etäpalveluja saa käyttää ilman asiakkaan tietoista suostumusta. (Potilaille annettavat terveydenhuollon etäpalvelut 2015.)

Etäkuntoutuksesta puhuttaessa voidaan käsitteinä käyttää muun muassa virtuaalikuntoutusta, telekuntoutusta, verkkokuntoutusta, mobiilikuntoutusta tai nettiterapiaa. (Salminen ym. 2016, 11; Salminen 2016, 332.) Kansainvälisissä artikkeleissa vastaavia termejä ovat *web-based*, *internet-based*, *real-time telehealth*, *telerehabilitation*, *online intervention* ja *eLearning*. *Web-based* ja *internet-based* tarkoittavat esimerkiksi internetpohjaisia sovelluksia (James, Ziviani, Ware & Boyd 2015; Söderqvist, Eklund, Ahlström & Wentz 2017) *real-time telehealth* liittyy reaaliaikaiseen Skypen kautta toteutettuun interventioon (Nield & Soo Hoo 2012), *eLearning* painottuu tietokoneen välityksellä annettaviin yksilöllisiin harjoituksiin ja ohjeisiin (Jang, Dixon, Tarbox, Granpeesheh, Kornack & Nocker 2011) ja *online intervention* sisältää aikaan ja paikkaan sitoutumattomasti suoritettavia tehtäviä. (Kurowski, Wade, Kirkwood, Brown, Stancin & Taylor 2014.) Termi *telerehabilitation* viittaa sekamalleihin, joissa hyödynnetään mahdollisuutta toteuttaa asioita sekä etänä, että kasvotusten, ajasta ja paikasta riippumatta, mutta myös reaaliaikaisesti. (Criss 2013; Gibbs & Toth-Cohen 2011.)

Etäkuntoutus jaetaan reaaliaikaisiin ja ajasta riippumattomiin menetelmiin sekä näiden kahden sekamalliin. (Salminen ym. 2016, 12.) Tavoitteena etämenetelmien

hyödyntämisessä on saada kuntoutus sinne missä asiakaskin on, osaksi asiakkaan arkea (Salminen 2016, 332). Kun kuntoutus tapahtuu osana asiakkaan arkea, asiakkaan omassa toimintaympäristössä, ovat kuntoutuksen siirtovaikutukset parempia. Tässä on nähtävissä etäkuntoutuksen hyviä puolia; kuntoutuksen siirtovaikutus on hyvä, toiminta on kustannustehokasta sekä terapeutille että asiakkaalle, ”terapiakäyntejä” voidaan pitää asiakkaalle sopivalla intensiteetillä ja pitkistäkin välimatkoista selvittää ilman suurempaa vaivaa. (Salminen 2016, 333.)

Etämenetelmien hyödyntäminen kuntoutuksessa tarjoaa loistavan keinon antaa kuntoutujalle monipuolista palautetta hänen tekemistään harjoitteista. Näin ollen asiakas on helpompi saada motivoitumaan ja sitoutumaan tekemiseen paremmin. Erilaisen pelien ja sovellusten hyödyntäminen voi olla asiakkaalle niin mieltuisaa puuhaa, että samalla toistomäärät lisääntyvät ja ikävältä aikaisemmin tuntunut harjoittelu muuttuukin mieltuisaksi. Samalla terapeutilla on mahdollisuus saada tarkempaa tietoa siitä, paljonko asiakas tekee annettuja tehtäviä ja harjoitteita. Etämenetelmät mahdollistavat myös todella yksilöllisen tehtävien ja harjoitteiden porrastamisen asiakkaan toimintakyvyn ja taitojen mukaisesti. (Heiskanen 2016, 174-178.)

Tällä hetkellä Heiskanen (2016, 179-180) ja Salminen (2016, 333) tuovat ilmi, että etäkuntoutuksen suurimmat haasteet liittyvät teknologiaan. Uusia laitteita ja sovelluksia pitää oppia käyttämään, jotta niistä on hyötyä. Internettiä hyödyntävät menetelmät vaativat tarkkaa taustatyötä, jotta tietoturva-asiat ja riittävät verkkoyhteydet ovat kunnossa. Uudet laitteet ja sovellukset voivat myös olla melko arvokkaita, mikä voi nostaa kynnystä lähteä kokeilemaan uusia mahdollisuuksia.

2.1 Etätoimintaterapia

Kelan tekemän selvityksen mukaan etämenetelmät soveltuvat hyvin toimintaterapiassa käytettäväksi ja aiheesta tehdyt tutkimustulokset ovat hyvin lupaavia. Etämenetelmillä ei ole tarkoitus korvata nykyisiä toimintaterapian muotoja, vaan etämenetelmät ovat enemmänkin tukevia ja täydentäviä keinoja, jotka avaavat täysin uusia mahdollisuuksia toimintaterapian toteutukselle. Etämenetelminä toimintaterapiassa on käytetty muun muassa puhelinyhteyttä, sähköpostia, videoyhteyttä sekä erilaisia pelejä ja sovelluksia. (Heiskanen 2016, 174-178,181.)

Kansainvälisesti etätoimintaterapiaa on ehditty tutkia jo jonkin verran. Tämän opin-
näytetyön teoriaosuudessa on hyödynnetty vuosina 2011-2017 julkaistua toimintate-
rapiaa koskevaa tutkimustietoa. Kansainvälisissä julkaisuissa toimintaterapian etäme-
netelmiä on hyödynnetty muun muassa ohjauksellisina interventioina autististen las-
ten perheille. Käytössä on ollut eLearning -malli, missä sovellus tarjoaa huoltajalle
vaihteittain tietoa ja vinkkejä lapsen kotona tapahtuvan kuntoutuksen tueksi. Tarkoi-
tuksena on ollut tarjota lisäohjausta suoraan kotiin ja saada näin vanhemmat sitoutu-
maan lapsen kuntoutukseen paremmin. (Jang ym. 2011.) Samankaltainen, vanhem-
pien sitouttamiseen ja lasta kuntouttavan toiminnan mukaan normaaliin arkeen saa-
miseen tähtäävä etämenetelmä (telerehabilitation) sisälsi sekamuotoisesti sekä pe-
rinteistä kasvokkain tapahtuvaa terapiaa, että kamerayhteydellä hoidettuja etäoh-
jauskertoja ja ajasta ja paikasta riippumattomia tietokoneella tehtäviä harjoituksia.
(Criss 2013; Gibbs & Toth-Cohen 2011.)

Toimintaterapian etämenetelmien käytön mahdollisuutta on tutkittu kansainvälisesti
myös tarkoituksena kohentaa ADHD -nuorten omaa elämänhallinnantunnetta, itse-
luottamusta ja koettua elämänlaatua. Tutkimuksessa hyödynnettiin 'internet-based'-
pohjaista ohjelmaa, jonka kautta nuori sai neuvoja ja ohjeita päivittäisistä tilanteista
selviämiseen. Interventiossa otettiin huomioon myös nuoren perhe, mahdollinen
kumppani ja lähimmät ystävät. (Söderqvist ym. 2017.)

Kansainvälisissä aineistoissa toimintaterapian etämenetelmiä on käytetty cp-lapsilla
toiminnallisuuden, yläraajan toiminnan ja visuaalisen havainnointikyvyn kehittämi-
seen. (James ym. 2015.) Etämenetelmien hyödyntämisestä on kokemuksia myös hie-
nomotoriikan ja/tai visuaalisen hahmottamisen kanssa haasteita omaavien koululais-
ten kohdalla, jolloin konkreettiset haasteet ilmenevät muun muassa käsin kirjoittami-
sen yhteydessä. (Criss 2013.) Etätoimintaterapia (web-based/ telerehabilitation) to-
teutettiin näissä tapauksissa tietokoneohjelman tehtävien avulla sekä ohjauskertoina
kasvotusten tai puhelimen/Skypen välityksellä. (Criss 2013; James ym. 2015.)

Edellä mainitut kansainväliset kokemukset etätoimintaterapiasta tarjoavat tärkeää
tietoa etämenetelmien käyttöönottoa suunnitteleville ja erityisesti hankkeelle, joka
pyrkii tuottamaan uuden etämenetelmiä hyödyntävän toimintamallin. Kansainväli-
sistä tutkimuksista käy hyvin ilmi millaisen asiakasryhmän kanssa etämenetelmiä on
hyödynnetty, miten etämenetelmiä on hyödynnetty ja millaisia tuloksia

etämenetelmiä hyödyntämällä saavutettiin. Näin ollen uutta toimintamallia (kuntoutuskäytäntöä) suunnitellessa voidaan ottaa mallia asioiden toteutuksesta muualla ja välttää kenties näin pahimmat sudenkuopat.

2.2 Etätoimintaterapia EETU-hankkeessa

EETU-hankkeen tarkastelun kohteena oleva etätoimintaterapia on sekä reaaliaikaista että ajasta riippumatonta. Hankkeen aikana terapiainterventioita järjestetään sekä etämenetelmiä hyödyntäen, että kahdenkeskisinä- ja ryhmäviestitilanteina. EETU-hankkeen kohdalla toteutetaan ohjauksellisia interventiota etämenetelmin, jolloin toimintaterapeutti jakaa vaihtoehtoisia toimintatapoja lapsen omassa toimintaympäristössä käytettäväksi sekä varhaiskasvattajille että lapsen perheelle. (EETU - etäkuntoutuksen menetelmistä n.d.)

EETU-hankkeessa etänä toteutettavassa toimintaterapiassa hyödynnetään eräänlaista sähköistä reissuvihkoa, jolla kaikenlaiset viestit ja ilmoitukset hoituvat sähköisesti kodin ja päiväkodin välillä. Lisäksi käytössä on etävalmennustyökaluksi suunniteltu sovellus, mihin muun muassa voidaan ladata erilaisia harjoitteita ja seurata ja kommentoida niiden etenemistä tietoturvalisessa ympäristössä. Molemmat sovellukset vaativat internetyhteyden, joten niiden käyttö vaatii tietokoneen, tabletin tai älypuhelimien.

3 Yhteistyön merkitys lapsen kuntoutuksessa

Kuntoutuksen moniammatillisesta yhteistyöstä puhuttaessa tarkoitetaan yleensä eri alojen ammattilaisten välistä yhteistyötä, jossa eri alojen asiantuntijoiden tietotaito täydentää toisiaan ja näin ollen kuntoutuksen tilanne tulee huomioiduksi mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Jeglinsky & Kukkonen 2016, 394.)

Tavoitteena moniammatillisessa yhteistyön mallissa on asiakaslähtöisesti toteutettu kuntoutus. Parhaimmillaan kuntoutuja saa ympärilleen asiantuntijaverkoston, jonka jokainen jäsen tietää roolinsa ja merkityksensä kuntoutusryhmässä ja on valmis joustamaan ja keskustelemaan omista näkemyksistään yhteisen päämäärän

saavuttamiseksi. Samaan aikaan asiakas itse pääsee toimimaan ryhmän aktiivisena jäsenenä, oman tilanteensa asiantuntijana. Ideaalitalanteen moniammatillinen kuntoutus ei siis ole vain monen eri alan asiantuntijan yhteistyöpalaveri, vaan tiimityöskentelyä, jossa ongelmia ratkotaan yhdessä. (Jeglinsky & Kukkonen 2016, 397-399.)

EETU-hankkeen yhteydessä tarkastelun kohteena on toimintaterapeutin, lapsen (perheen) ja varhaiskasvattajan välinen yhteistyö. Hankkeen tavoitteena on oppia hyödyntämään etämenetelmien keinoja lapsen ja terapeutin välisen terapeutin työs-
kentelyn tukemiseen sekä löytää etämenetelmien keinoista vaihtoehtoja tukea terapeutin, lapsen (perheen) ja varhaiskasvattajan välisiä ohjauskäytänteitä lapsen arjessa. (EETU - etäkuntoutuksen menetelmistä n.d.) Tästä päätellen yksi EETU-hankkeen keskeinen tavoite on saada etämenetelmät osaksi lapsen kuntoutusta eri toimijoiden välistä vuorovaikutusta tukevana elementtinä. Tämän opinnäytetyön tuloksista on nähtävissä, kuinka hankkeen alkuvaiheessa mukana olevat toimijat ovat kokeneet vuorovaikutuksen toteutuvan eri toimijoiden välillä etämenetelmien myötä.

Metropolia Ammattikorkeakoulun LOOK -hankkeessa kehitettiin uusia toimintatapoja, joilla haluttiin vahvistaa lasten toimijuutta ja osallisuutta kuntoutusprosessissa. Hankkeen vahvan sanoman takana oli termi *yhteistoimijuus*, millä tarkoitettiin lapsen, vanhempien, terapeutin ja muiden lapselle tärkeiden henkilöiden välistä luottamuksellista yhteistyötä, yhdessä toimimista lapsen kuntoutumisen tukena. LOOK -hankkeen tuotoksena syntyi yhteistoimijuuteen perustuva Lapsen metkut – toimintamalli. Yhteistoimijuus tähtää tiiviiseen vuorovaikutukseen eri toimijoiden kesken niin, että toiminnan keskiössä on lapsi ja lapsen tarpeet kuntoutuksessa. (Sipari, Vänskä & Pollari 2017.)

Lapsen kuntoutuksen taustalla on useimmiten joukko aikuisia. Paras lopputulos syntyy silloin, kun kaikki eri toimijat puhaltavat yhteen hiileen ja tekevät töitä yhteisten tavoitteiden eteen. (Jeglinsky & Kukkonen 2016, 394.) Toimintaterapeutin tehtävänä on edesauttaa lapsen kuntoutumista ottamalla huomioon lapsen perhe ja muut läheiset (Toimintaterapeuttien ammattieettiset ohjeet n.d).

4 Uuden toimintamallin käyttöönotto

Tässä opinnäytetyössä kuvataan EETU -hankkeen alkuvaiheessa esiin tulleita toimintaterapian etämenetelmien käyttöönottoa edistäviä ja vaikeuttavia tekijöitä. Hankkeessa tarkastelun kohteena on uusi etämenetelmiä hyödyntävä toimintamalli, joten on luontevaa, että tämä opinnäytetyö tarjoaa teoretietoa uuden toimintamallin käyttöönottoon liittyen.

Uuden toimintamallin tai toimintatavan käyttöönotto eli implementointi tarkoittaa tiedon sovittamista ja vakiinnuttamista osaksi toimintaa. (Katumisen ehkäisy implementointi 2015.) Uuden toimintamallin implementointi vaatii onnistuakseen monenlaisia resursseja. Kozlovskin ja Palvalin (2016, 13-15) tekemän kirjallisuuskatsauksen mukaan onnistuneen implementoinnin kulmakiviä ovat henkilöstön voimavarojen huomioiminen, henkilöstön riittävä kouluttaminen ja neuvonta. Mitä yksityiskohtaisempaa ennakkotietoa henkilöstö ajoissa saa, sitä myönteisempi kuva henkilökunnalla muutoksesta tulee olemaan. Henkilökunnalla pitää olla mahdollisuus kysyä mieltään askarruttavia asioita tulevasta muutoksesta. Kaiken kaikkiaan henkilökunnan saama tuki, sitoutuminen ja halukkuus muutokseen ovat avainasemassa. Käyttöönottoprosessin aikana on tärkeää kysyä palautetta ja kommentteja muutokseen liittyen sekä tarjota arviointikeinoja toimintamallin käyttöönoton seuraamiseen. Saatuihin vastauksiin on tärkeää reagoida. Kirjallisuuskatsauksen mukaan implementoinnin onnistumiseen vaikuttavat myös taloudelliset tekijät ja toimintamallin sovellettavuus kyseiseen toimintaympäristöön.

Nevalainen (2006, 33-41) tuo Pro gradu -tutkielmassaan esille hyvän implementoinnin mallin, jossa hän myös painottaa perehdytyksen tärkeyttä. Uusi toimintamalli ei saa olla liian monimutkainen käyttää ja ennen virallista käyttöönottoa henkilökunnalla pitää olla mahdollisuus harjoitella implementoitavaa asiaa siihen hyvin perehtyneen kouluttajan kanssa. Koko implementointiprosessin ajan on tärkeää huomioida henkilökunnan voimavarat, ettei uuden asian opettelulle ole määriteltä liian tiukkaa aikataulua. Henkilökunnan on saatava riittävästi tukea sekä esimieheltään että koko työyhteisöltä, jotta muutos koetaan tärkeäksi ja yhteiseksi asiaksi. Näin ollen asenne muutosta kohtaan on mahdollisimman myönteinen.

Suomessa meneillään oleva Kuntoutussuositusten implementointi -hanke pyrkii kehittämään välineitä ja menetelmiä Käypä hoito-suositusten implementoinnin edistämiseksi. (Kuntoutussuositusten implementointi -hanke 2017.) Käypä hoito -suositusten implementointivälineet tarkoittavat niitä konkreettisia asioita, mitkä helpottavat suositusten käyttöönottoa. Hoitosuositusten päivittäminen on tärkeää, mutta vielä tärkeämpää on saada päivitetty tieto osaksi ammattihenkilöiden sekä potilaiden toimintaa. Keinoja, joilla implementointia pyritään potilaiden näkökulmasta edistämään, ovat terveys- ja hoitosuunnitelmien teko ja erilaiset Käypä hoidon sisällön kuvaamiseen tarkoitetut kirjalliset versiot (potilasversiot, luentomateriaalit). Näitä voidaan käyttää paitsi potilaiden toiminnan ohjaamiseen sekä ammattihenkilöiden ja potilaiden päätöksenteon apuna. Konkreettisesti hankkeen myötä on tuotettu kaikkien saataville arviointimittareita ja -lomakkeita, havainnollistavia taulukoita, valmiita hoito- ja kuntoutustoimintamalleja sekä opasvideoita. Nämä implementointivälineet potilas saa joko ammattihenkilöltä tulostettuna tai sitten esimerkiksi OmaKanta palvelusta. (Komulainen 2015, 2-5.)

4.1 Uuden toimintamallin käyttöönottoon vaikuttavat tekijät

Ajatellen uuden toimintamallin luomista ja sen käyttöönottoa, täytyy huomioida muutamia taustatekijöitä. Ei riitä, että tiedetään, kuinka implementoinnin vaiheet sujuisivat ihannetilanteessa, vaan pitää myös huomioida käyttöönoton onnistumisen taustalla olevat asiat. Terveystieteiden laissa (2010/1326, 8 §) määrää, että ”terveydenhuollon toiminnan on perustuttava näyttöön ja hyviin hoito- ja toimintakäytäntöihin.” Tällä pyritään turvaamaan asiakkaalle paras mahdollinen hoito ja kuntoutus. Samaa asiaa painottaa myös toimintaterapeuttien ammattieettiset ohjeet (n.d. 2-3), joiden mukaan toimintaterapeuttien kuuluu toimia näyttöön perustuvan tiedon mukaisesti, voimassaolevaa lainsäädäntöä noudattaen.

Näyttöön perustuva toiminta määrittellään olevan parhaaseen mahdolliseen saatavilla olevaan tietoon perustuvaa toimintaa. (Näyttöön perustuva toiminta 2017.) Toisin sanoen, uutta toimintamallia ei voida ottaa sosiaali- ja terveysalalla noin vain käyttöön, vaan uuden toimintamallin taustalla pitää olla luotettavaa tietoa.

Tällä hetkellä etäkuntoutuksen ympärillä kuhisee ja sitä tutkitaan paljon. Valmiita toimintamalleja ja vakiintuneita käyttöönotto-ohjeita ei etämenetelmiin liittyen ole. Merkittävänä kuntoutuksen maksajatahona Kela tuottaa Etäkuntoutus -hankkeen kautta paljon sellaista tietoa, mikä tulee varmasti ohjaamaan etämenetelmien käyttöönoton suuntaa lähitulevaisuudessa.

4.2 Etämenetelmien käyttöönotto

Käyttäjälle kätevä teknologia -hankkeen myötä Paavo Viirkorpi on koostanut todella yksityiskohtaisen teknologian käyttöönottoa helpottavien asioiden listan. Listan mukaan käyttöönottoa helpottaa muun muassa halukkuus muuttaa toimintatapoja, yhteiset selkeät tavoitteet käyttöönoton suhteen, laitteet ja sovellukset valitaan asiakaslähtöisesti, käyttöönotto suoritetaan asiantuntevan perehdytyksen voimin ja muutoksen aiheuttama vaiva koetaan vaivan arvoiseksi. (Viirkorpi 2015, 51-52.)

Tuija Heiskanen ja Johanna Naamanka listasivat Kelan materiaalissaan etäkuntoutuksen edellytyksiä. Ensimmäisten asioiden joukossa esiin tuli tekniikkaan kohdistuvat haasteet, kuten tietoturvan ja verkkoyhteyden nopeuden riittävä turvaaminen. Materiaalissa painotettiin kriittisyyttä etäkuntoutuksen toteuttamiseen soveltuvien tilojen ja ympäristön arvioimisessa. (Heiskanen & Naamanka 2016, diat 4-7.)

David Brennan ja Linsey Barker listasivat artikkelissaan asiakaslähtöisyyden näkökulmasta etämenetelmien käyttöönotossa huomioitavia asioita. Kuntoutettavien asiakkaiden kirjo tuo mukanaan käyttöönoton kannalta monenlaisia haasteita. Kuinka esimerkiksi asiakkaan ikä, kognition taso, kuulo tai näkökyky vaikuttavat asiaan. (Brennan & Linsey 2008, 55-57.) Yhtä kaikki, etämenetelmien käyttöönotossa onnistuakseen pitää huomioida sekä terapeutin että asiakkaan näkökulmia.

EETU-hankkeessa tuotetaan paljon uutta tietoa. Hankkeessa muun muassa kerätään tietoa siitä (ks. liite 1.), kuinka etämenetelmien käyttöönotto on sujunut, mitkä asiat ovat vaikuttaneet käyttöönottoon ja millaisia koetun hyödyn kokemuksia osallistujat ovat etämenetelmistä saaneet. (EETU- etäkuntoutuksen menetelmistä 2016.) Hankkeessa keskitytään tekemään uuden menetelmän käyttöönotosta mahdollisimman helppoa monin eri keinoin; tarjotaan tukea laitteiden ja sovellusten käyttöön, annetaan apua ja vastauksia pulmatilanteiden ratkomiseen ja arvioidaan onnistumista

kyselyn muodossa. Hankkeen yksi vahvuuksista uuden tiedon tuottajana on asian tarkastelu samanaikaisesti monen eri toimijan kannalta. Hankkeessa perheillä on hieno mahdollisuus olla eräänlaisia kokemusasiantuntijoita, jolloin asiakaslähtöisyys uuden toimintamallin käyttöönoton suunnittelussa toteutuu parhaalla mahdollisella tavalla.

5 Opinnäytetyön tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tavoitteena on tarkastella toimintaterapian etämenetelmien käyttöönottoa edistäviä ja vaikeuttavia tekijöitä. Opinnäytetyön tarkoitus:

Tarkoituksena tuottaa tietoa, miten etämenetelmien käyttöönottoa voitaisiin edistää moniammatillisella etäkuntoutuksen kentällä.

Tutkimustehtävä: Selvittää vastaajien käsityksiä etäkuntoutusmenetelmien käyttöönotosta.

Tutkimustehtävää tarkentavat tutkimuskysymykset:

- 1) Mitkä asiat ovat edistäneet ja vaikeuttaneet etämenetelmien käyttöönottoa?
- 2) Millaisia mahdollisuuksia ja haasteita etätoimintaterapiaan liittyy?

6 Opinnäytetyön toteutus

Tässä opinnäytetyössä on sekä määrällisen että laadullisen tutkimuksen piirteitä. Määrällistä osuutta työssä edustaa hankkeen toteuttaman kyselyn strukturoitujen kysymysten vastaukset. Laadullinen näkökulma tulee esiin saman kyselyn avoimista kysymyksistä sekä teemahaastattelusta. Hyödyntämällä sekä määrällistä että laadullista näkökulmaa, saadaan esiin paitsi hankkeen kannalta olennaisia vastauksia, myös vastaajien omia näkökulmia ja huomion arvoisia yksittäisiä kommentteja, kuten Sormunen, Saaranen, Tossavainen & Turunenkin (2013; 312) tekemässään artikkelissa viittaavat.

Hyödynnettäessä samassa työssä sekä määrällistä että laadullista näkökulmaa, voidaan puhua monimenetelmätutkimuksesta (mixed method). Tässä opinnäytetyössä monimenetelmätutkimuksen avulla samaa teemaa lähestytään hyödyntäen sekä strukturoitujen että avoimien kysymysten vastauksia. Sormunen, Saaranen, Tossavainen & Turunen (2013; 316-317) mainitsevat useita hoitotieteisiin painottuvia tutkimuksia, joissa monimenetelmän käyttöä on perusteltu kattavamman aineiston saavuttamisen edellytyksenä.

Opinnäytetyön aineisto muodostui siis kahdesta osasta; aineisto 1. koostui EETU-hankkeessa mukana olleille toimintaterapeuteille, perheille ja varhaiskasvattajille lähetetyn kyselyn vastauksista (ks. liite 1.) ja aineisto 2. puhelimitse tehdystä teemahaastattelusta (ks. liite 2.), jolla täydennettiin kyselyyn osallistuneiden vanhempien vastauksia. Kyselyaineistosta mukaan otettiin vain tutkimuskysymysten kannalta olennaiset kysymykset: 3, 5-16, 18 ja 24, yhteensä 15. (Ks. liite 1.)

6.1 Aineiston keruu

Sekundaarisen aineiston 1. pohjana toiminut kysely lähetettiin hankkeen toimesta hankkeen alkuvaiheessa mukana olleille toimintaterapeuteille, varhaiskasvattajille ja lasten perheille. Terapeutteja hankkeen ensimmäisen kyselyn aikana oli mukana 6, lapsia 10 ja varhaiskasvattajia 10. Kysely lähetettiin lasten vanhemmille toivoen, että kuka tahansa lapsen huoltajista, tai jopa useampi huoltaja, vastaisi kyselyyn. Aineistosta ei käy ilmi, kenen huoltaja on vastannut tai kenen kohdalla vastaajia on ollut useampi. (Kantanen 2017.) Kyselyn kautta vastauksia kertyi yhteensä kahdeksan. Vastauksia tuli kolmelta toimintaterapeutilta, neljältä varhaiskasvattajalta ja yhdeltä lapsen huoltajalta. Vastausaikaa osallistujilla oli toukokuusta syyskuun 2017 alkuun.

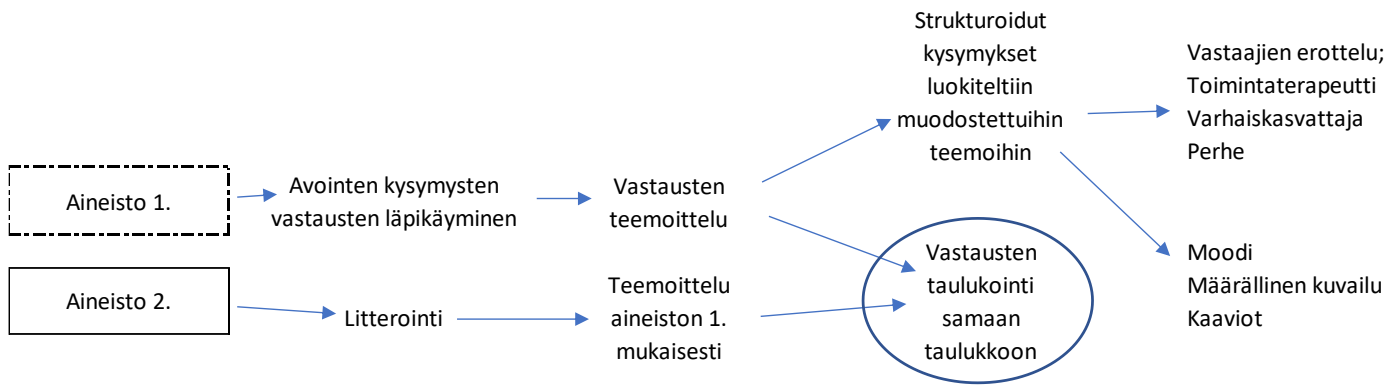
Koska kaikki käyttöönottokokemukset etäkuntoutuksesta ovat opinnäytetyön ja EETU-hankkeen kannalta tärkeitä ja erityisesti perheiden käsitykset ovat toimintaterapian näkökulmasta merkittäviä, toteutettiin yhdelle etäkuntoutusta hyödyntävälle perheelle puhelimitse teemahaastattelu etämenetelmien käyttöönoton kokemuksesta. Näin ollen perheen näkökulma käyttöönottokokemuksista on hieman laajempi, vaikka kyselyn vastaajamäärän jäikin perheiden edustajien osalta pieneksi. Eskolan ja Suorannan (2001, 15-16) mukaan tällainen laadullisen aineiston täydentäminen

tutkimuksen edetessä on tavanomaista. Kokemusasiantuntijana haastateltu vapaaehtoinen perhe rekrytoitiin mukaan hankkeen ulkopuolelta. Puhelinhaastattelun runkona (ks. liite 2.) hyödynnettiin hankkeessa tehtyä kyselyä. (Ks. liite 1.)

6.2 Aineiston analysointi

Hankkeelta saadun kyselyn vastauksista koostuvan aineiston (aineisto 1.) avointen kysymysten vastaukset teemoiteltiin teoriaan nojaten ja taulukoitiin Excel taulukointiohjelmaan. (Ks. taulukot 1, 2, 3.) Onnistunut laadullisen aineiston taulukointi edellyttää Eskolan ja Suorannan (2001, 161, 174) mukaan aineiston teemoittelua tutkimusongelmiin pohjautuvien teemojen mukaisesti. Siksi aineiston teemoittelussa oli tärkeää huomioida opinnäytetyön tutkimuskysymykset. Taulukoissa 1, 2 ja 3 näkyväksi tehdyillä alkuperäisillä vastauksilla lukijan on mahdollista tarkastella aineiston analysointivaiheessa tehtyä teemoitteluun johtanutta tulkintaa. Teemoittelun ansiosta aineistosta on helppo nostaa esiin vastauksia tutkimuskysymyksiin. (Eskola & Suoranta 2001, 175, 178.) Kyselyn (aineisto 1.) strukturoiduista kysymyksistä löytyi avointen kysymysten teemojen mukaisia vastauksia. Näin ollen koko kyselyaineistoa oli mahdollista tarkastella samojen teemojen mukaisesti. Yksityiskohtaisemmin teemojen sisältöä on avattu määrällistä kuvailua hyödyntäen. Näin on voitu tuoda ilmi myös yksittäisiä mielenkiintoisia vastauksia.

Aineiston 1. (kysely) kohdalla määrällisten analyysimenetelmien avulla osasta aineistoa oli laskettavissa esimerkiksi keskiarvo ja osoitettavissa moodi (tyyppiarvo/ yleisin vastaus). Määrällisten analyysimenetelmien avulla parannetaan vastausten vertailtavuutta ja tuloksia voidaan havainnollistaa esimerkiksi kaavioiden avulla (Kvantitatiivisten menetelmien tietovaranto 2013). Tilanteissa, joissa jokainen vastaus sijoittui strukturoiduissa kysymyksissä eri vastausvaihtoehdolle, ei moodia voinut kuitenkaan laskea.

Kuvio 1. Aineistojen analysoinnin vaiheet.

Aineiston 2. (teemahaastattelu) tallennettu haastattelu litteroitiin, jota kertyi yhteensä kuusi sivua rivivälillä 1. Litteroidusta aineistosta poimittiin vastauksia aineiston 1. teemojen mukaisesti. Haastatteluaineistosta (aineisto 2.) saatuja, aineiston 1. mukaisesti teemoiteltuja vastauksia koostettiin samoihin taulukoihin aineiston 1. avointen kysymysten vastausten kanssa. (Ks. taulukko 1, 2, 3.) Teemahaastattelussa ilmi tulleita mielenkiintoisia näkökulmia on tuotu esille kuvailevan tekstin ja suorien lainausten muodossa.

7 Tulokset

Hankkeen kyselyn kautta saaduissa vastauksissa (aineisto 1., ks. liite 1.) ja haastattelun kautta saadussa aineistossa (aineisto 2.) etämenetelmiä käytettiin sekä reaaliaikaisesti että ajasta ja paikasta riippumattomasti. Vastaajat olivat käyttäneet etämenetelmiä älypuhelimien, tabletin tai kannettavan tietokoneen avulla. Etäterapia koostui peleistä, sovelluksista, tehtävistä ja ohjaustilanteista. Vastaajilla käytössä olleita yhteydenpitokanavia olivat tekstiviestit, puhelut, reaaliaikaiset videoneuvottelut, sähköposti, Daisy.net, mCoach, KindieDays ja GoToMeeting.

7.1 Etämenetelmien käyttöönottoa edistäneet tekijät

Käyttöönottoa edistäneinä teemoina kyselyn avoimista kysymyksistä sekä haastattelun vastauksista nousi esiin käyttöönottovaiheessa saadun tuen tärkeys (tuki), käyttäjän oman motivaation vaikutus käyttöönoton sujumiseen (motivoituminen),

luottamuksellisen ja toimivan terapeutin yhteistyön vaikutus uuden toimintamallin käyttöönotossa (terapeuttinen vuorovaikutussuhde) sekä valittujen laitteiden ja sovellusten vaikutus käyttöönottoon (teknologia). Teemojen mukaisia alkuperäisiä vastauksia on esillä alla olevassa taulukossa 1.

Taulukko 1. Etämenetelmien käyttöönottoa edistäneet tekijät teemoittain

Teema	Alkuperäinen ilmaus
Tuki	Mentori oli asiansa osaava ja innostava Mentorointi tuki ja vahvisti omia ajatuksia Heillä oli siinä yhteisö takana
Motivoituminen	Halua ja innostusta on ollut tekijöillä Sitoutuneet työntekijät Työparina oli nuori työntekijä, jolla ei ollut vastarintaa tekniikkaa kohtaan Me ollaan tehty niitä harjoitteita aivan tautisen aktiivisesti, päivittäin leikin varjolla
Terapeuttinen vuorovaikutussuhde	Hyvät suhteet yhteistyökumppaneihin Hyvin alkanut yhteistyö ja henkilökemioiden toimiminen Asiat ei edenneet niin me tajuttiin, että meillä on terapeutti, joka pystyy lastamme kuntouttamaan ihan toisin menetelmin
Teknologia	Käytetyt älylaitteiden sovellukset ovat olleet helppokäyttöisiä Helpotti, kun vain yksi sovellus käytössä, viestintä muuttui yhteiseksi Terapeutin yritys hankki sovellukset

Alkuperäiset teemat nousivat esiin avointen kysymysten ja haastattelun avulla, pohjautuen vastaajien omiin kokemuksiin ja ajatuksiin. Teemojen mukaisia vastauksia oli kuitenkin havaittavissa myös kyselyn strukturoiduissa kysymyksissä. Näin ollen teemojen mukaisia etämenetelmien käyttöönottoa edistäviä tekijöitä on alla avattuna yksityiskohtaisemmin.

Tuki; Kyselyssä etämenetelmien käyttöönottoa edistävänä tekijänä puolet lastentarhanopettajista mainitsi tuen saamisen tärkeyden. Molemmista aineistoista nousi esiin kannustavan ja motivoivan yhteistyötahon ja/tai työparin vaikutus etämenetelmien käyttöönottoa edistävänä tekijänä.

Motivoituminen; Kyselyyn vastanneet henkilöt olivat suurimmaksi osaksi (2/varhaiskasvattaja, perhe ja 2/toimintaterapeutti eli 5/8) erittäin kiinnostuneita soveltamaan uusia sovelluksia lapsen kuntoutukseen. (Ks. kuvio 2.) Edistävänä tekijänä esiin nousi oma innostus ja kiinnostus asiaa kohtaan sekä perheillä, toimintaterapeuteilla että varhaiskasvattajilla. Tekemässäni haastattelussa perhe toi vahvasti esiin sen, että heidän kohdallaan etämenetelmien käyttöönottoa on edistänyt heistä lähtöisin oleva

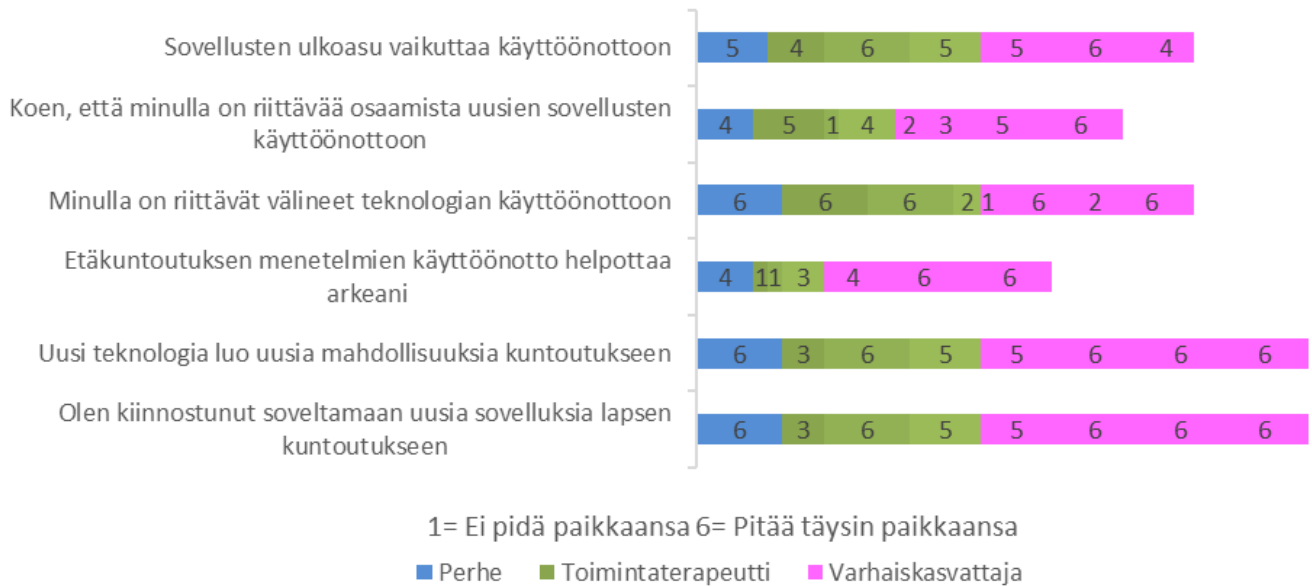
sitoutuminen lapsen kuntoutukseen; heitä motivoi jatkamaan lapsen toimintakyvyssä kuntoutuksen myötä tapahtuvat muutokset.

Kuten haastattelussa perheen isä asian muotoili;

”Me nähdään kuntoutus niin, että me kylvetään nyt siemeniä ja satoa korjataan myöhemmin. Eli muokataan sitä maata, että saadaan satoa.”

Terapeuttinen vuorovaikutussuhde; Kyselyssä varhaiskasvattajilta esiin nousi käyttöönottoa edistävänä tekijänä toimijoiden välisen yhteistyön ja henkilökemioiden sujumisen tärkeys. Sama nousi esiin myös haastattelussa perheen näkökulmasta; välimatkasta huolimatta perhe halusi terapeutikseen henkilön, jonka kanssa heillä oli hyvä luottamussuhde ja jonka ammattitaidosta heillä oli kokemusta.

Teknologia; Haastattelussa perhe toi ilmi, että heillä oli jo entuudestaan käytössä tietokone ja nettiyhteys, mitkä helpottivat etäkuntoutukseen siirtymistä. Varsinaisen etäyhteyssovelluksen (GoToMeeting) perhe sai terapeutilta, samoin kuin suurimman osan terapiavälineistäkin, mikä helpotti heidän etäterapiaan siirtymistään. Kyselyssä esiin tuli sovellusten ulkoasun vaikutus käyttöönottilanteeseen. (Ks. kuvio 2.) Kaikki vastaajat yhtä varhaiskasvattajaa lukuun ottamatta kokivat sovellusten ulkoasun vaikuttavan käyttöönottoon. Puolet vastaajista (3/varhaiskasvattaja ja perhe) olivat sitä mieltä, että etäkuntoutuksen menetelmien käyttöönotto on helpottanut heidän arkeaan. Vastaajista viisi kahdeksasta koki (2/toimintaterapeutti, 2/varhaiskasvattaja ja perhe), että heiltä löytyy riittävää tai lähes riittävää osaamista uusien sovellusten käyttöönottoa ajatellen. Sama jakauma vastaajista oli sitä mieltä, että heillä on käytössään riittävät välineet teknologian käyttöönottoon. (Ks. kuvio 2.)

Kuvio 2. Etämenetelmien käyttöönottoa edistäviä ja vaikeuttavia tekijöitä

7.2 Etämenetelmien käyttöönottoa vaikeuttaneet tekijät

Käyttöönottoa vaikeuttaneina teemoina kyselyn avoimista kysymyksistä sekä haastattelun vastauksista nousi esiin käyttöönottoon liittyvä ajanhallinta (ajankäyttö), laitteiden ja sovellusten valinnan vaikutus (teknologia) sekä käyttäjän oman motivoitumisen merkitys (motivoituminen). Taulukossa 2. on esillä vastaajien alkuperäisiä ilmauksia teemoiteltuna.

Taulukko 2. Etämenetelmien käyttöönottoa vaikeuttaneet tekijät teemoittain

Teema	Alkuperäinen ilmaus
Ajankäyttö	Aikapula itsellä Perustyön kiireinen aikataulu Aikaa vaikea irroittaa
Teknologia	Teknologisia laitteita ei oikein ollut Teknologian tökkiminen Laitteisiin tutustuminen tuntui hankalalta yksin
Motivoituminen	Ohjaaja ei ollut kovin vahvasti hommassa mukana Lapsen haastava käyttäytyminen tuo omat vaikeutensa Perheitä ja yhteistyökumppaneita vaikea saada motivoitumaan koska kaikilla on paljon kaikkea ja kiire

Teemojen taustalla ovat molempien aineistojen vastaajien omin sanoin kuvatut kokemukset ja ajatukset käyttöönoton haasteista. Teemojen mukaisia vastauksia löytyi kuitenkin myös kyselyn strukturoiduista kysymyksistä. Näin ollen teemojen mukaisia etämenetelmien käyttöönottoa vaikeuttavia tekijöitä on alla avattuna yksityiskohtaisemmin.

Ajankäyttö; Kaikki kyselyyn vastanneet varhaiskasvattajat (n=4) olivat sitä mieltä, ettei heillä ole riittävästi aikaa perehtyä sovelluksiin ja laitteisiin. Myös yksi toimintaterapeutti toi esille saman ongelman. Haastattelussa perhe ei tuonut ilmi etämenetelmien käyttöönottovaiheen ajankäytöllisiä haasteita.

Kommentti kyselystä etämenetelmien käyttöönoton ajankäyttöön liittyen;

”Nykypäivänä on niin paljon muutosta sote maailmassa, että ”siinä sivussa” tätä haastavaa ajaa sisään.”

Teknologia; Osa vastaajista (1/toimintaterapeutti, 2/varhaiskasvattaja) koki, ettei heillä ole laitteiden ja sovellusten käyttöönottoon tarvittavaa osaamista. Osa vastaajista (1/toimintaterapeutti, 2/varhaiskasvattaja) oli sitä mieltä, ettei heillä ole riittävästi tarvittavia välineitä. (Ks. kuvio 2.) Haastattelussa kävi ilmi, että perheen tapauksessa etämenetelmien käyttöönottoa vaikeutti lähinnä Kelan hyväksymän sovelluksen hankinta. Kelan hyväksymä sovellus oli kallis investointi terapeutille.

Motivoituminen; Kaikki kyselyyn vastanneet toimintaterapeutit kokivat (n=3), että etämenetelmät eivät helpota heidän arkeaan. (Ks. kuvio 2.) Haastattelussa perhe toi ilmi omia näkemyksiään vanhempien negatiivisten asenteiden ja ennakkoluulojen heikentävästä vaikutuksesta etämenetelmien käyttöönottilanteisiin. He kertoivat törmänneensä eri yhteyksissä vanhempiin, jotka eivät ole hyväksyneet lapsensa erilaisuutta ja eivät näin ollen myöskään hyväksy ajatusta lapsen tarvitsemasta terapiasta.

7.3 Etämenetelmiin liittyvät hyödyt

Molempia aineistoja tarkastellessa etänä toteutettavan terapian hyötyjä kuvaavina teemoina esiin nousivat vuorovaikutuksen lisääntyminen (vuorovaikutus), eri toimijoiden välinen lisääntynyt yhteistyö lapsen kuntoutuksen suunnittelussa

(kuntoutuksen suunnittelu), kuntoutuksen toteutuminen osana arkea (kuntoutuksen toteutuminen) ja etämenetelmien käytön vaikutukset arjen ajanhallintaan (ajankäyttö). Teemojen mukaisia alkuperäisiä ilmauksia nähtävillä taulukossa 3.

Taulukko 3. Etämenetelmien hyödyt

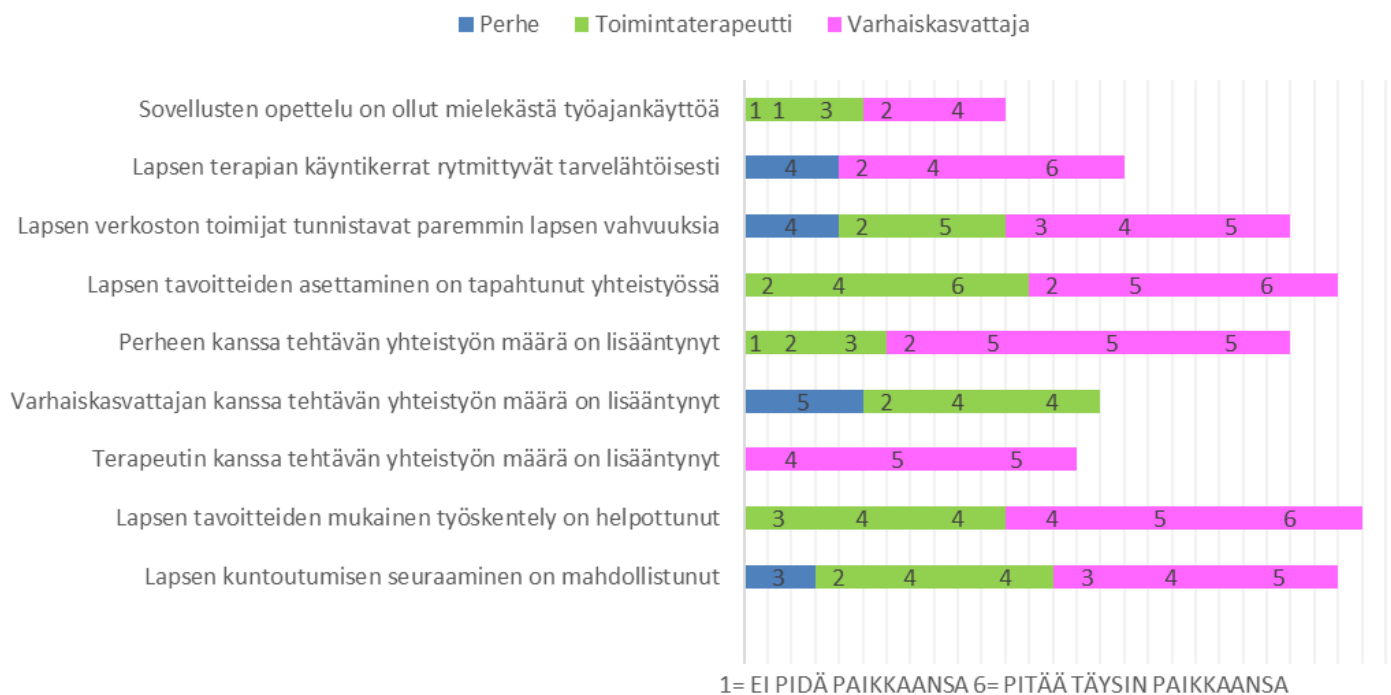
Teema	Alkuperäinen ilmaus
Vuorovaikutus	Yhteydenpito lisääntynyt Perhe mukana kaikissa tilanteissa Lapsen vuorovaikutus ikätovereiden kanssa on lisääntynyt
Kuntoutuksen suunnittelu	Perhe mukana tavoitteiden asettelussa Ratkaisuja tehty yhdessä miettien Lapsen vahvuuksien tunnistaminen helpompaa
Kuntoutuksen toteutuminen	Kuntoutus lapsen arkiympäristössä Arjen toimintamallit parantuneet Perheen sitoutuminen
Ajankäyttö	Tekniset sovellukset ovat tehokkaita välineitä vahvistamaan ajan käytön hallintaa Etäkuntoutus helpottaa perheen arkea kun voidaan toimia hoitopäivän aikana Omat työtavat/toimintatavat ovat kehittyneet

Alkuperäiset teemat nousivat esiin avointen kysymysten ja haastattelun avulla, pohjautuen näin ollen vastaajien omiin kokemuksiin ja ajatuksiin. Kyselyn strukturoiduissa kysymyksissä käsiteltiin kuitenkin saman aihepiirin asioita, joten seuraavaksi tässä työssä kuvataan teemojen mukaisia etätoimintaterapian mahdollisuuksiin liittyviä asioita yksityiskohtaisemmin.

Vuorovaikutus; Kyselyn vastauksissa kolme varhaiskasvattajaa (n=4) mainitsivat toimintaterapeutin kanssa tapahtuvan vuorovaikutuksen lisääntyneen ja varhaiskasvattajan kanssa tapahtuvan vuorovaikutuksen koki lisääntyneen kaksi toimintaterapeuttia (n=3) ja perhe. Kolme (n=4) varhaiskasvattajaa ja yksi toimintaterapeutti (n=3) koki perheen kanssa tapahtuvan vuorovaikutuksen lisääntyneen. (Ks. kuvio 3.) Kyselyn mukaan etämenetelmien koettiin vahvistavan yhteistyön onnistumista eri toimijoiden välillä. (ks. lainaus alla)

”Tässäkin asiassa yhteistyö tuo voimaa ponnisteluun lapsen kuntoutumisen eteen.”

Haastattelussa perhe toi esiin sen, miten iso etu terapiassa on sillä, että elämäntilanteiden muuttuessa terapeutti ei vaihdu koko ajan.

Kuvio 3. Etätoimintaterapian hyötyjä

Kuntoutuksen suunnittelu; Kaikki kyselyyn vastanneet henkilöt mielsivät uuden teknologian luovan uusia mahdollisuuksia kuntoutukseen. (Ks. kuvio 2.) Kyselyn avoimissa kysymyksissä kävi ilmi, että varhaiskasvattajat ($n=4$) mieltävät etäkuntoutuksen tarjoavan keinoja edesauttaa lapsen kuntoutumista eri toimijoiden kesken yhteen hiiheen puhaltaen, yhdessä kuntoutumista suunnitellen. Strukturoiduissa kysymyksissä tämä ilmeni eri toimijoiden välisen yhteistyön määrän lisääntymisenä. (Ks. kuvio 3.) Haastattelussa perhe oli sitä mieltä, että etänä toteutettava kuntoutus on kokeilemisen arvoista.

Kuntoutuksen toteutuminen; Avoimissa kysymyksissä kaksi varhaiskasvattajaa toivat esiin ajatuksen siitä, että etämenetelmien avulla terapiaa voidaan tarjota hoitopäivän aikana ja helpottaa näin perheen arkea. (Ks. taulukko 3.) Sama ajatus toistuu kuviossa 3. lapsen terapian käyntikertojen rytmittymisessä. Haastattelussa perhe toi esiin hieman toisenlaisen näkökulman; etämenetelmien avulla kuntoutus tapahtuu lapsen omassa ympäristössä ja terapeutilta saa kohdennetummin vinkkejä lapsen kotona tapahtuviin arkisiin tilanteisiin, kun terapeutti näkee, miten lapsi kotona toimii (vrt. terapeutin luona). Haastattelussa perhe myös mainitsi etämenetelmien hyödyntämisen

toimivan käyttökelpoisena keinona sitouttaa perhettä ja varhaiskasvattajia lapsen terapiaprosessiin. (ks. lainaus alla)

”Päiväkodissa ryhmän silloiset hoitajat olivat ihan äärimmäisen sitoutuneita siihen kuntoutukseen. Ja se vaati kyllä myös meiltä vanhemmilta sitä, että me oltiin aktiivisia niissä toiminnoissa. Etänä tehtävässä toimintaterapiassa tavoitteet pitää olla niin, että ne vanhemmat sitoutuu sata lasissa.”

Ajankäyttö; Avoimissa kysymyksissä yksi varhaiskasvattajista nosti esiin etämenetelmien helpottavan ajankäytön hallintaa tilanteissa, joissa esimerkiksi suunnitellaan kuntoutuksen tavoitteita monen eri toimijan kesken. Haastattelussa perhe kertoi etämenetelmien hyödyntämisen mahdollistavan paremmin vanhempien osallistumisen lapsen terapiakertoihin, kun terapia-aikoja voidaan sopia lapsen koulun ja vanhempien työaikojen ulkopuolelle.

7.4 Etämenetelmiin liittyviä haasteita

Hankkeen toteuttaman kyselyn avointen kysymysten vastauksista (aineisto 1.) ja perheen haastattelusta (aineisto 2.) nousi esiin etänä toteutettavaan terapiaan liittyviä haasteita kuvaavina teemoina laitteisiin ja sovelluksiin liittyvät tekijät (teknologia), ajankäyttöön liittyvät haasteet (ajankäyttö) ja asenteet sekä kriittisyys etänä tapahtuvaa terapiaa kohtaan (suhtautuminen). Taulukossa 4. on näkyvissä vastaajien ajatuksia niistä tekijöistä, mitkä ilmenevät etänä toteutettavan toimintaterapian haasteina.

Taulukko 4. Etämenetelmien haasteita

Teema	Alkuperäinen ilmaus
Teknologia	Teknologisia laitteita ei oikein ollut Laitetta ei saatu toimimaan Ei saatu skypeä eikä puhelinta kuvaamaan tehtävähetkeä
Ajankäyttö	Uusia opittavia asioita on koko ajan älytön määrä Työpäivien hektisyys on ollut haasteita aiheuttava tekijä Laitteisiin tutustumiseen ei ollut juuri aikaa
Suhtautuminen	Olen "vanhanaikaisen" kasvokkain kohtaamisen kannalla Toiset kokevat etän huonona ja aikaavievänä Kasvokkain tapahtuva kuntoutus on aina selkeämpää

Aineistojen kautta esiin tulleita etätoimintaterapiaan liittyviä haasteita jäsentelevät teemat nousivat esiin avointen kysymysten ja haastattelun avulla, pohjautuen näin

ollen vastaajien omiin käsityksiin ja ajatuksiin. Teemojen (ks. taulukko 4) mukaisia vastauksia löytyi kuitenkin myös kyselyn strukturoiduista kysymyksistä. Teemojen mukaisia vastauksia on koottu alle teema kerrallaan.

Teknologia; Kyselyn vastauksista haasteina esiin nousi tekniikan toimimattomuus ja laitteiden/ sovellusten puute (2/varhaiskasvattaja, perhe). (Ks. kuvio 2.) Haasteina myös perhe toi haastattelussa esille laitteiden ja erityisesti internetin toiminnan häiriöt. Perheen mukaan nettiyhteys ei aina toimi ja koneiden ja laitteiden ”virittelyyn” terapiaistuntoa varten menee aikaa.

”Joku henkilö voi mennä vähän kuin kipsiin siinä kameralle puhuessa.”

Teknologiaan liittyvät haasteet eivät siis aina välttämättä liity sen toimintaan, vaan, perheen sanoja lainaten, voivat liittyä myös eräänlaiseen esiintymisjännitykseen. (Ks. lainaus yllä.)

Ajankäyttö; Kyselyssä osa vastaajista koki, että ajan järjestäminen etäterapiaa varten kesken työpäivän on haastavaa ja etä koetaan aikaa vieväksi menetelmäksi (2/varhaiskasvattaja, 1/toimintaterapeutti). (Ks. kuvio 3.) Haastattelussa oman kokemuksensa pohjalta perhe koki haasteena reaaliaikaisten terapiakertojen aikataulutuksen. Terapeutin työaika voi osua samalle ajankohdalle, jolloin lapsi on esimerkiksi koulussa ja vanhemmat töissä. Perhe mainitsi reaaliaikaisen etäterapian aikana rauhallisen ja häiriöttömän työskentelytilan olevan tärkeä asia sekä lapsella että terapeutilla. Haaste tästä heidän kokemansa pohjalta tulee silloin, kun terapeutti tarjoaa etäterapiaa normaalista työajasta poikkeavana ajankohtana omasta kodistaan käsin. Ajankäytöllisenä haasteena perhe mainitsi myös sen, että 45 minuutin etäterapiaistunto syö helposti 1,5 tuntia, koska ajankäyttöön pitää laskea mukaan myös valmistautuminen ja välineiden purku.

Suhtautuminen; Kyselyssä kasvokkain tapahtuva kuntoutus koettiin selkeämmäksi (1/varhaiskasvattaja, 1/toimintaterapeutti) ja vastaajat pohtivat asiakaslähtöisyyden toteutumisesta (2/toimintaterapeutti), eriarvoisuuden lisääntymistä (1/toimintaterapeutti) ja fyysisen läsnäolon merkitystä terapiatilanteessa (1/toimintaterapeutti). (ks. lainaus alla)

”...vuorovaikutuksen vaikuttavuus on 80 % terapiasuhteesta. Läsnaolon kokemus laskee todella paljon, kun välissä on laite.”

Haastatteluun osallistuneella perheellä oli enemmän kokemusta etänä toteutetusta puheterapiasta, mutta heiltä sain hyviä huomioita millaisia haasteita etänä toteutettu terapia voi tuoda mukanaan. Yhtenä suurena haasteena etäterapian toteutumiselle perhe mainitsi yleiset asenteet ja ennakkoluulot. Perhe itse on ollut innokas kokeilemaan etäterapiaa, mutta he ovat joutuneet perustelemaan valintaansa muille ja toimimaan kuntoutusratkaisujensa puolestapuhujina eri tilanteissa.

Haasteena etäterapiaan siirtymiselle perhe toi esiin hyvän henkilökemian ja luottamuksen löytymisen tärkeyden terapeutin ja perheen välille. He kokivat, että on vaikeaa luoda hyvää terapiasuhdetta ilman minkäänlaista kasvokkain tapahtuvaa osuutta, minkä vuoksi he eivät itse lähtisi kokeilemaan pelkkää reaaliaikaista etäterapiaa uuden terapeutin kanssa.

8 Tulosten pohdinta ja johtopäätökset

Etämenetelmien käyttöönottoon liittyviä edistäviä ja vaikeuttavia tekijöitä löytyi aineistoista useita. Vastauksissa toistuivat teknologiaan ja ajankäyttöön liittyvät käyttöönoton haasteet sekä eri toimijoiden motivoitumisen ja yhteistyön merkitys etämenetelmien käyttöönotossa.

8.1 Etämenetelmien käyttöönoton edistäminen moniammatillisella kuntoutuksen kentällä

Keskeisimpiä etämenetelmien käyttöönottoa selvästi edistäviä tekijöitä opinnäytetyön aineistojen pohjalta nousi esiin kolme; huolellinen käyttöönoton suunnittelu, asianmukainen perehdytys ja riittävä tuki käyttöönoton ajan. Käyttöönoton suunnittelun tärkeyden huomioi myös Viirkorpi (2015, 51-52). Valvira (Potilaille annettavat terveydenhuollon etäpalvelut 2015) edellyttää asianmukaista työhön perehdytystä ja perehdytyksen tärkeydestä mainitsevat myös esimerkiksi Nevalainen (2006, 33-41) ja Kozlovskin ja Palvalin (2016, 13-15). Asiakaslähtöisyyden näkökulmaa

etämenetelmien käyttöönotossa ei saa unohtaa. Asiakaslähtöisyyden pitää sisältyä kaikkiin käyttöönoton vaiheisiin. (Heiskanen & Naamanka 2016, diat 9, 12, 13 ja 15.) Heiskanen (2016, 181) tuo esille vanhempien motivoinnin ja kuntoutukseen sitouttamisen tärkeyden. Asiakaslähtöisyydessä täytyy huomioida myös asiakkaille tarjottavan tuen ja opastuksen merkitys asiakkaan tarvitsemalla tavalla koko käyttöönottoprosessin ajan. (Brennan & Linsey 2008, 55-57.)

1) Käyttöönoton suunnittelu; Ennen varsinaista uuden toimintamallin käyttöönottoa asiasta pitää keskustella kuntoutukseen osallistuvien toimijoiden kanssa ja kuunnella millaisia ajatuksia asia herättää. Uuden toimintamallin käyttöönotto ei tule onnistumaan, jos tulevilla käyttäjillä ei ole halukkuutta sitä käyttää. Aineistoista kävi hyvin ilmi, että käyttäjien pitää olla motivoituneita kehittämään omaa etäkuntoutusosaamistaan ja toisaalta esimerkiksi perheiden halukkaita kokeilemaan etämenetelmiä osana kuntoutusta.

2) Perehdytys; Uuteen asiaan pitää saada tutustua rauhassa ja siihen liittyvä perehdytys ei saa kuormittaa työntekijöiden vapaa-aikaa eikä tapahtua kiireellä muun työn lomassa. Osa kyselyyn vastanneista henkilöistä toi vahvasti esille sen, kuinka uusien menetelmien käyttöönotto kuormitti työntekoa ja aiheutti niin sanottua lisätyötä. Uusi työskentelytapa aiheutti ajankäytön haasteita ja laitteiden/sovellusten toimimattomuus vei aikaa itse terapialta.

3) Tuki; Saatavilla pitää olla apua ja tukea koko käyttöönottoprosessin ajan. Kyselyssä yksi toimintaterapeutti nosti esiin huolen siitä, miten etämenetelmien käytöstä saadaan riittävästi tietoa eri toimijoille. Käyttöönottoa helpottaa, jos toimijoilla on tiedossa taho, joka ”johtaa” tilannetta ja osaa auttaa sekä motivoida eteen tulevisissa haasteissa. Kyselyyn vastanneet mielsivät useimmiten olevansa keskustelijoita, kysyjä, tiedon vastaanottajia ja harjoitusten toteuttajia etämenetelmiä hyödyntävän kuntoutuksen aikana. Eri toimijoilla on hyvä olla olemassa luotettava taustatuki rooliensa kantamisen tueksi.

8.2 Mahdollisuudet ja haasteet etätoimintaterapiassa

Se, mikä voi olla mahdollisuus, voi kääntyä myös haasteeksi. Samat teemat toistuivat aineistoissa sekä vahvuuksina että heikkouksina. Haastattelussa kävi esimerkiksi

hyvin ilmi, että ajasta ja paikasta riippumattomuus on sekä mahdollisuus, että haaste. Toisaalta on hienoa, että terapiaistunto voidaan toteuttaa vaikka lomamatkalta käsin, mutta toisaalta lomamatkalla pitää silloin olla mukana muun muassa tarvittavat yhteydenpitovälineet ja toimiva internetyhteys. Perheen kommentti oli siis täysin linjassa esimerkiksi etäkuntoutukseen hyvin perehtyneen Salmisen (2016, 332-333) kirjoittaman tiedon kanssa.

Lasten toimintaterapiaan, kuten varmasti kaikenlaiseen lasten terapiaan, sisältyy omat haasteensa esimerkiksi terapeutin ja perheen välisen vuorovaikutuksen toteutumisesta ja yhteisten tavoitteiden asettelusta. Haaste itsessään on sekin, kuinka motivoida ja sitouttaa perhettä lapsen kuntoutukseen, kuinka seurata kuntoutuksen etenemistä ja saada kuntouttava toiminta osaksi lapsen arkea. Kyselyyn vastanneet varhaiskasvattajat näkivät etämenetelmien tuoman hyödyn nimenomaan eri toimijoiden välisessä vuorovaikutuksen ja yhteistyön lisäämisessä. Kokeilemisen arvoisia keinoja eri toimijoiden välisen vuorovaikutuksen lisäämiseksi siis on, ne pitäisi vain saada osaksi lapsen kuntoutusta.

Toimintaterapeutin ammattitaito ja ammatillinen työote korostuvat, kun mahdollisuudet ja vaihtoehdot toteuttaa terapiaa laajenevat etämenetelmien myötä. Samalla tulevaisuuden toimintaterapeutit joutuvat entistä enemmän miettimään omia roolejaan (Toimintaterapeuttien ammattieettiset ohjeet n.d). Mukautumiskyky, luovuus ja uusien asioiden omaksumisen taito korostuvat. Etämenetelmiä hyödyntävien tulevaisuuden toimintaterapeuttien roolit tulevat kenties olemaan entistä voimakkaammin ohjaaja, mentori, kouluttaja, vuorovaikutuksen luoja ja motivoija. Etämenetelmät tarjoavat varteenotettavia vaihtoehtoja esimerkiksi terapian toteutuspaikalle ja -ajalle (ajasta ja paikasta riippumattomuus), kuten käy ilmi sekä opinnäytetyöni aineistojen, että esimerkiksi Heiskanen ja Naamangan (2016) tekemästä etäkuntoutuksen edellytyksiä -koosteesta ja suomalaisen Voimaperheet -etämenetelmin toteutetun vanhempien ohjaukseen tähtäävän intervention kautta. (Elonheimo, Ristkari, Huttunen & Sourander 2011.)

Heiskanen (2016, 179-180) ja Salminen (2016, 333) toivat esille kantansa siitä, että tällä hetkellä etämenetelmien käyttöönotossa suurimmat haasteet liittyvät teknologiaan. Kyselyn ja haastattelun vastaukset toivat kuitenkin esiin sen, että tämän hetken suurin haaste etämenetelmien hyödyntämisen saralla saattaa kuitenkin liittyä

laajemmin käyttöönoton ensi vaiheisiin. Käyttöönoton onnistuminen vaatii sitoutumista sekä perheeltä että varhaiskasvattajilta, mutta erityisesti terapeutilta. Jos perehdytys ja käytön opastus eivät ole riittävän perusteellisia, ei käyttöönotto tule sujuvaan luontevasti. (Heiskanen & Naamanka 2016, diat 2-12.) Pahimmassa tapauksessa epäonnistumisen kokemukset ja työskentelyä hidastavat tekijät ruokkivat käyttöönoton lopettamista. (Ks. kuvio 3 ja 4.) Onneksi tarjolla on paljon tietoa siitä, mitä uuden toimintamallin käyttöönotossa pitäisi huomioida. Etämenetelmien käyttöä suunnittelevalle kuntoutusalan ammattilaiselle olisi taatusti hyötyä esimerkiksi Neväläisen (2006) ja Viirkorven (2015) töihin tutustumisesta.

9 Opinnäytetyön pohdinta

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa siitä, miten etämenetelmien käyttöönottoa voitaisiin edistää. Aineistoista oli osoitettavissa teemoja, joiden avulla aineistoista nostettiin esiin käyttöönottoa edistäviä ja haastavia tekijöitä. Samalla vastauksista oli mahdollista poimia vastaajien yleisiä käsityksiä etäkuntoutusmenetelmien käytöstä.

Tuloksissa nousi vahvasti esiin käyttöönoton suunnittelun, perehdytyksen ja tuen saamisen tärkeys. Molemmissa aineistoissa toistui toimijan oman motivaation ja sitoutumisen merkitys, uuteen toimintatapaan rauhassa tutustumisen mahdollisuuden tärkeys ja ammattitaitoisen perehdyttäjän vaikutus käyttöönoton eri vaiheisiin. Opinnäytetyöllä pystyttiin nostamaan aineistoista esiin työn tavoitteen mukaisia asioita. Opinnäytetyön heikkoutena on kuitenkin aineistojen pienuus, mikä heikentää myös tulosten yleistettävyyttä.

Kaikesta huolimatta saadut tulokset tukevat jo olemassa olevaa teoriaa käyttöönottoon vaikuttavista tekijöistä. Hankkeen kautta saatu aineisto etänä toteutettavan toimintaterapian käyttöönottoa edistävästä ja haastavista tekijöistä tulee varmasti auttamaan etämenetelmien hyödyntämistä suunnittelevia toimintaterapeutteja. Opinnäytetyö tarjoaa tietoa siitä, millaisia asioita etämenetelmien käyttöönottoa suunnittelevan toimintaterapeutin kannattaa huomioida. Työ ei tarjoa ohjeita siitä, kuinka

esimerkiksi perehdytys pitäisi toteuttaa, mutta työ muistuttaa huolehtimaan perehdytyksestä.

9.1 Luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyön luotettavuutta arvioitaessa reliabiliteetin osalta voidaan todeta, että kysely on toistettavissa, eikä mittaja voi vaikuttaa tuloksiin, koska kyseessä on sähköinen kyselylomake. Työn reliabiliteetti on siis hyvä. Validiteetin osalta on todettavissa, että opinnäytetyön aineiston kohderyhmä vastaa sellaista joukkoa, jolla on käytännön kokemusta tutkittavasta ilmiöstä. Työllä pystytään siis saamaan vastauksia tutkimuskysymyksiin. Opinnäytetyön tulokset ovat vahvassa linjassa muiden käyttöönottoon liittyvien kokemusten ja tutkimusten kanssa, eivätkä tulokset olleet siis ristiriidassa jo olemassa olevan tiedon kanssa, mikä vahvistaa työn validiteettia. Tällä hetkellä etämenetelmiä hyödyntävää toimintaterapiaa lähestytään useamman valmistuvan opinnäytetyön voimin. Tulosten ollessa samansuuntaisia, tukevat työt toistensa luotettavuutta.

Opinnäytetyössä käytetty monimenetelmä (mixed-method) lisää työn luotettavuutta, koska tutkittavaa asiaa on voitu tarkastella sekä määrällisestä että laadullisesta näkökulmasta. Työssä on tarkasteltu saman asian positiivisia ja negatiivisia puolia, jolloin lukijalla on mahdollisuus tehdä samat johtopäätökset kuin analyysoija on tehnyt. Analysointivaihe on työssä pyritty kuvaamaan mahdollisimman tarkasti, jolloin työn luotettavuus on parempi.

Opinnäytetyön luotettavuuteen vaikuttaa se, että aineiston analyysoijia oli yksi. Myös aineistojen pieni määrä heikentää työn luotettavuutta, koska tulos ei ole yleistettävissä. Toisaalta jokainen vastaus on merkittävä. Kansainvälisten artikkelien osalta yksin työtä tehdessä on voinut sattua kielitaidosta johtuvia käännösvirheitä.

Työn eri vaiheissa on noudatettu ammattieettisiä ohjeita. Vastaajilta on pyydetty luvata aineistojen keräämiseen ja käsittelyyn. Vastauksia on käsitelty anonymiteettiä kunnioittaen ja aineistot hävitetään asianmukaisesti.

9.2 Jatkotutkimusaiheet

Hankkeen edetessä on mielenkiintoista nähdä, miten tilanne kenties muuttuu; ottavatko terapeutit etämenetelmät osaksi omaa työnkuvaansa? Miten perheet ovat kokeneet etämenetelmien käytön pidemmällä aikavälillä? Jotta toimintaa voidaan muokata asiakaslähtöiseksi, olisi hyvä saada perheiden ääntä kuuluviin. Tämän opinäytetyön aineiston kohdalla perheiden ääni jäi kovin hiljaiseksi. Käyttöönotto ei tarkoita pelkästään sitä, että terapeutit ottavat uuden työskentelytavan omakseen, vaan isossa roolissa on myös perheiden halukkuus hyödyntää etämenetelmiä. Mahdollisuutta pitää siis pystyä markkinoimaan kokeilun arvoisena uutena toimintamallina. Hankkeessa mukana olleilla perheillä on myös tärkeä rooli ennakkuulojen ja -asenteiden hälventämisessä. Markkinointia ei voida tehdä pelkästään terapeuttien näkökulmasta, vaan täytyy kyetä osoittamaan hyödyt ja mahdollisuudet perheiden näkökulmasta. Loppujen lopuksi kyseessä on kuitenkin asiakaslähtöisyyteen tähtäävä muutos. Toisaalta olisi mielenkiintoista kuulla, ovatko hankkeen toimijat jatkaneet etämenetelmien käyttöä hankkeen päättymisen jälkeenkin.

"Suosittelisitteko?"

"Ilmanmuuta!"

Lähteet

Brennan, D. & Barker, L. 2008. Human factors in the development and implementation of telerehabilitation systems. *Journal of Telemedicine and Telecare*, 14, 55-58. Viitattu 11.10.2017. <http://cabrr.cua.edu/res/docs/publications/brennan-telerehab.pdf>.

Criss, M. 2013. School-based telerehabilitation in occupational therapy. Using telerehabilitation technologies to promote improvements in student performance. *International journal of telerehabilitation*, 5, 1, 39-46. Viitattu 10.11.2017. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4296837/>.

EETU - etäkuntoutuksen menetelmistä tukea lasten toimintaterapian verkostotyöhön. N.d. Hankkeen virallinen tiedotuskanava. Viitattu 30.5.2017. <http://blogit.jamk.fi/eetu/>.

EETU- etäkuntoutuksen menetelmistä tukea lasten toimintaterapian verkostotyöhön. 2016. Kelan meneillään olevat hankkeet. Kelan verkkosivut. Viitattu 30.5.2017. <http://www.kela.fi/eetu-etakuntoutuksen-menetelmista-tukea-lasten-toimintaterapian-verkostotyohon-jamk>.

Elonheimo, H., Ristkari, T., Huttunen, J. & Sourander, A. 2011. Voimaperheet – uusi interventio lasten käytösongelmiin. Verkkojulkaisussa Haaste, Asiantuntevasti rikoksentorjunnasta ja kriminaalipolitiikasta 2014, 4. Viitattu 15.11.2017. <http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste42014/voimaperheet-uusiinterventiolastenkaytosongelmiin.html>.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino.

Etäkuntoutus -hanke. 2017. Kelan meneillään olevien hankkeiden esittely. Kelan verkkosivut. Viitattu 12.10.2017. <http://www.kela.fi/etakuntoutus-hanke>.

Gibbs, V. & Toth-Cohen, S. 2011. Family-centered occupational therapy and telerehabilitation for children with autism spectrum disorders. *Occupational Therapy In Health Care*, 25, 4, 298-314. Viitattu 10.11.2017. <https://janet.finna.fi/PrimoRecord/pci.informah606460>.

Heiskanen, T. 2016. Etätoimintaterapia. Teoksessa Etäkuntoutus. Toim. A-L. Salmi-nen, S. Hiekkala & J-H. Stenberg. Kelan kirjallisuuskatsauksen pdf-julkaisu. Viitattu 30.5.2017. <http://www.kela.fi/documents/10180/0/Et%C3%A4kuntoutus/4a50ddb8-560c-47b4-94ed-09561f6981df>. 174-181.

Heiskanen, T. & Naamanka, J. 2016. Etäkuntoutuksen edellytyksiä. Kelan tutkimus-työryhmän julkaisema diasarja. Viitattu 9.9.2017. <https://www.slideshare.net/kelan-tutkimus/heiskanen-tuija-ja-naamanka-johanna-etakuntoutuksen-edellytyksi>.

James, S., Ziviani, J., Ware, R. & Boyd, R. 2015. Randomized controlled trial of web-based multimodal therapy for unilateral cerebral palsy to improve occupational performance. *Developmental Medicine & Child Neurology*, 57, 6, 530-538. Viitattu 13.11.2017. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/dmcn.12705/full>.

Jang, J., Dixon, D., Tarbox, J., Granpeesheh, D., Kornack, J. & Nocker, Y. 2011. Randomized trial of an eLearning program for training family members of children with autism in the principles and procedures of applied behavior analysis. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 6, 2, 852-856. Viitattu 13.11.2017. https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/40215492/Randomized_trial_of_an_eLearning_program20151120-11129-h1z8ex.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAIWOWYYGZ2Y53UL3A&Expires=1513631908&Signature=WVIFdZvoDJrdvkH0b0%2Byo5qkfZg%3D&response-content-disposition=inline%3B%20file-name%3DRandomized_trial_of_an_eLearning_program.pdf.

Jeglinsky, I. & Kukkonen, T. 2016. Moniammatillinen yhteistyö kuntoutuksessa. Teoksessa *Kuntoutuminen*. Toim. I. Autti-Rämö, A-L. Salminen, M. Rajavaara & A. Ylinen. Helsinki: Duodecim, 393-401.

Kaatumisen ehkäisyn implementointi. 2015. THL:n verkkosivusto. Viitattu 12.6.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/tapaturmat/iakkaat/kaatumisten-ehkaisyn-implementointi>.

Kantanen, M. 2017. Opinnäytetyön suunnitelman kommentit. Sähköpostiviesti 13.6.2017. Vastaanottaja E. Sorsa. Opinnäytetyön sisällönohjaajan/ hankkeen edustajan kommentteja.

Komulainen, J. 2015. Käypä hoito -suositusten implementointivälineiden liittäminen terveystyö- ja hoitosuunnitelmaan. Verkkojulkaisu. Duodecim. Viitattu 12.6.2017. <http://www.kaypahoito.fi/documents/10184/121701/Hoitosuosituksiin+liittyvien+implementointiv%C3%A4lineiden+yhdist%C3%A4minen+terveys.pdf/90ef9bd8-e5af-424d-afd7-51a114744d41>. 2-5.

Kozlovski, L. & Palvalin, P. 2016. Kirjallisuuskatsaus näyttöön perustuvan toiminnan implementointihankkeista: Implementointia edistävät tekijät. Hoitotyön opinnäytetyö. Metropolia ammattikorkeakoulu. Viitattu 12.6.2017. <http://publications.theseus.fi/handle/10024/118923>. 13-15.

Kuntoutussuositusten implementointi -hanke 2015-17. 2017. Suomalaisen lääkäriseura Duodecimin ylläpitämä Käypä hoito-sivusto. Viitattu 9.10.2017. <http://www.kaypahoito.fi/web/kh/kuntoutussuositusten-implementointi>.

Kurowski, B., Wade, S., Kirkwood, M., Brown, T., Stancin, T. & Taylor, H. 2014. Long-term benefits of an early online problem-solving intervention for executive dysfunction after traumatic brain injury in children: a randomized clinical trial. *JAMA Pediatrics*, 168, 6, 523-531. Viitattu 14.6.2017. <https://jamanetwork.com/journals/jamapediatrics/fullarticle/1863908>.

Kvantitatiivisten menetelmien tietovaranto. 2013. Yhteiskuntatieteellinen tietovaranto, menetelmäopetuksen tietovaranto verkkosivusto. Viitattu 14.6.2017. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/intro.html>.

Kärkihankkeet ja säädösvalmistelu. N.d. Sosiaali- ja terveysministeriön verkkosivut. Viitattu 13.6.2017. <http://stm.fi/hankkeet>.

Nevalainen, M. 2007. Hyvä implementointi, kulttuurista toiseen siirrettään menetelmän käyttöönottoprosessi. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 6.6.2017. https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/12547/URN_NBN_fi_jyu-200788.pdf?sequence=1. 33-41.

Nield, M. & Soo Hoo, G. 2012. Real-Time Telehealth for COPD Self-Management Using Skype™. Journal of Chronic Obstructive Pulmonary Disease, 9, 6, 611-619. Viitattu 13.6.2017. Koko tekstiä ei saatavissa. <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.3109/15412555.2012.708067>.

Näyttöön perustuva toiminta. 2017. Hoitotyön tutkimussäätiön verkkosivu. Viitattu 12.6.2017. <http://www.hotus.fi/hotus-fi/nayttoon-perustuva-toiminta>.

Potilaille annettavat terveydenhuollon etäpalvelut. 2015. Yksityisen terveydenhuollon luvat Valviran verkkosivuilla. Viitattu 12.10.2017. http://www.valvira.fi/terveydenhuolto/yksityisen_terveydenhuollon_luvat/potilaille-annettavat-terveydenhuollon-etapalvelut.

Salminen, A-L. 2016. Etäkuntoutus. Teoksessa Kuntoutuminen. Toim. I. Autti-Rämö, A-L. Salminen, M. Rajavaara & A. Ylinen. Helsinki: Duodecim, 332-334.

Salminen, A-L., Heiskanen, T., Hiekkala, S., Naamanka, J., Stenberg, J-H. & Vuononvirta, T. 2016. Etäkuntoutuksen ja siihen läheisesti liittyvien termien määrittelyä. Teoksessa Etäkuntoutus. Toim. A-L. Salminen, S. Hiekkala & J-H. Stenberg. Kelan tutkimuksen pdf-julkaisu. Viitattu 30.5.2017. <http://www.kela.fi/documents/10180/0/Et%C3%A4kuntoutus/4a50ddb8-560c-47b4-94ed-09561f6981df>. 11-12.

Sipari, S., Vänskä, N. & Pollari, K. 2017. Lapselle merkityksellinen toiminta kuntoutumisessa – Lapsen Metkut. Lapsen oikeus osallistua kuntoutukseensa – Lapsen edun arviointi (LOOK) -hanke. Metropolia ammattikorkeakoulun e-julkaisu. Viitattu 2.12.2017. <http://metropolia.e-julkaisu.com/lapsen-metkut/>.

Sormunen, M., Saaranen, T., Tossavainen, K. & Turunen, H. 2013. Monimenetelmä tutkimus hoitotieteissä. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti, 50, 312-321. PDF-tiedosto. Viitattu 5.12.2017. <https://journal.fi/sla/article/view/41281/10526>.

Söderqvist, H., Eklund, K., Ahlström, B. & Wentz, E. 2017. The caregivers' perspectives of burden before and after an internet-based intervention of young persons with ADHD or autism spectrum disorder. Scandinavian Journal of Occupational Therapy, 24, 5, 383-392. Viitattu 10.11.2017. <https://janet.finna.fi/>.

Terveysturvalaki 2010/1326. 8 §. Laatu ja potilasturvallisuus. Annettu 30.12.2010. Viim.muutos 29.12.2016. Viitattu 11.6.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>.

Toimintaterapeuttien ammattieettiset ohjeet. N.d. Suomen toimintaterapeuttiliitto ry. Pdf-julkaisu. Viitattu 13.6.2017. <http://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/site/assets/files/1080/ammattieettisetohjeet2016.pdf>. 1-3.

Viirakorpi, P. 2015. Ikätekniikan hyvät käytännöt. KÄKÄTE -raportti. Viitattu 9.9.2017. http://www.valli.fi/fileadmin/user_upload/Julkaisut_pdf/Raporttit_pdf/HK-raportti_nettiin-3.pdf.

Liitteet

LIITE 1. EETU -hankkeen kysely

EETU - hankkeen ensimmäinen kysely. Kevät 2017

Tervetuloa vastaamaan EETU-hankkeen ensimmäiseen kaikille toimijoille suunnattuun kyselyyn. Varaa vastaamiseen n. 20 - 30 minuuttia aikaa. Voit myös tallentaa keskeneräisen kyselyn ja palata vastaamaa myöhemmin.

TOIVOMME VASTAUKSIASI 15.6.2017 MENNESSÄ

Olet saanut tämän kyselyn linkin joko hanketyöntekijältä tai lapsesi toimintaterapeutilta. Kysely on laadittu yhteiseksi kaikille hankkeen toimijoille: terapeuteille, varhaiskasvatuksen työntekijöille sekä perheille.

Kysymyksen muotoilu on pyritty rakentamaan siten, että voit vastata kaikkiin kysymyksiin. Yksi kysymys on suunnattu erikseen perheelle, terapeuteille ja varhaiskasvattajille.

Pohdi siis vastatessasi omaa rooliasi lapsen kuntoutumisen tukemisessa tämän kevään 2017 aikana. Kyselyn tavoitteena on selvittää toimijoiden kokemuksia EETU hankkeen alkuvaiheesta.

Vastaamalla kyselyyn annat tukijoille luvan käyttää vastauksiasi nimetöminä osana EETU hankkeen tutkimusta ja raportointia. Vastauksiasi käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti. Raportoinnissa ei voida yksittäistä vastaajaa tunnistaa.

1. Vastaaajan sukupuoli

Mies

Nainen

En halua kertoa

2. Mikä on roolisi tai ammattinimikkeesi EETU-hankkeessa

Lapsen vanhempi

Lapsen muu huoltaja

Toimintaterapeutti

Varhaiskasvattaja / LTO

Varhaiskasvattaja / ELTO

Varhaiskasvattaja / lastenhoitaja

Varhaiskasvattaja / avustaja

Seuraavilla kysymyksillä pyritään kartoittamaan käytössäsi olevien teknologisten/digitaalisten arkea ja kuntoutusta tukevien välineiden ja sovellusten käyttöä. Kaksi ensimmäistä kysymystä (3 ja 4) on suunnattu kartoittamaan jo tavainomaisessa käytössäsi olevien välineiden ja sovellusten käyttöä. Kolmas kysymys (5) koskee EETU hankkeessa käyttöönottamiasi sovelluksia ja menetelmiä.

3. Onko lapsella käytössä teknologisia arjen apuvälineitä?

Kuvaa yksilöidysti mihin kutakin niistä käytetään (kotona, terapiassa, päiväkodissa?)

4. Onko EETU-hankkeessa mukana olevan lapsen kuntoutumisen tukena käytetty jo aiemmin seuraavia teknologisia sovelluksia?

Pohdi kuinka usein kyseiset välineet/metodit ovat olleet käytössä.

1= ei koskaan 2= muutaman kerran vuodessa 3= kuukausittain 4= viikoittain 5= päivittäin

Vapaasti saatavilla olevia mobiilisovelluksia; esim WhatsApp

Muuta viestintätapaa älypuhelimella; esim. messenger tai tekstiviesti

Puhelinneuvotteluja

Sähköpostiviestintää

Yksilöllisesti toteutettuja videoita, tehtäviä/harjoitteita

Pilvipalveluun tallennettuja ohjeita jaetussa työtilassa, esim. DropBox

Reaaliaikaisia videoneuvotteluita; esim Skype

Muuta, Mitä? _____

5. Oletko itse käyttänyt kevään 2017 aikana osana EETU hanketta seuraavia teknologisia sovelluksia?

Pohdi kuinka usein kyseiset työvälineet ovat olleet käytössäsi.

1= ei koskaan 2= muutaman kerran 3= kuukausittain 4= viikoittain 5= päivittäin

Vapaasti saatavilla olevia mobiilisovelluksia; esim WhatsApp

Muuta viestintätapaa älypuhelimella; esim. messenger tai tekstiviesti

Puhelinneuvotteluja

Sähköpostiviestintää

Yksilöllisesti toteutettuja videoita, tehtäviä/harjoitteita

Pilvipalveluun tallennettuja ohjeita jaetussa työtilassa, esim. DropBox

Reaaliaikaisia videoneuvotteluita; esim Skype

mCoach:n avulla annettuja tehtäviä ja harjoitteita

KindleDayssin avulla lähetettyjä "reissuvihko" viestejä

Muuta, Mitä? _____

6. Valitse seuraavista vaihtoehtoista KUUSI TÄRKEINTÄ roolia, mitkä kuvaavat sinun toimintaasi edellämämainituissa etäviestintätilanteissa.

Aktiivinen yhteyden luoja

Tiedon vastaanottaja

Aktiivinen vastaanottaja

Neuvonantaja

Kysyjä

Keskustelija

Tehtävien luoja

Palautteen antaja

Innovaattori

Verkon viestinviejä

Kyseenalaistaja

Ongelmanratkaisija

Tiedonantaja

Neuvottelija

Harjoitusten toteuttaja

Seuraavilla kysymyksillä pyritään kartoittamaan EETU-hankkeen aloitusvaiheessa (kevät 2017) koettuja hyötyjä.

Nämä kysymykset on suunnattu erikseen eri toimijoille: PERHEILLE (7), TOIMINTATERAPEUTEILLE (8) JA VARHAISKASVATTAJILLE (9).
VASTAA SINULLE SUUNNATTUUN KYSYMYKSEEN.

7. PERHEILLE

Perheenjäsenet vastaavat tähän kysymyksen pohtien kuinka paljon etäkuntoutuksen käyttöönotosta on ollut HYÖTYÄ lapsen kuntoutumiseen ja yhteistyöhön liittyvissä asioissa. Kuva kokemiasi hyötyjä vastaamalla seuraaviin väittämiin. (asteikko 1= ei pidä paikkaansa, 6=pitää täysin paikkaansa)

Lapsen osallistuminen kodin arjessa on lisääntynyt

Lapsen verkoston (perhe, terapeutti, varhaiskasvattajat) toimijat tunnistavat paremmin lapsen vahvuuksia

Lapsen kuntoutumisen seuraaminen on mahdollistunut

Lapsen pulmien ymmärtäminen on selkeytynyt

Lapsen verkoston toimijat tunnistavat paremmin lapsen vahvuuksia

Lapsen terapian käyntikerrat (etä- ja kontakti-) rytmittyvät tarvelähtöisesti

Lapsen etäkäyntikerrat ovat toteutuneet joustavasti

Perhettä on kuultu lapseni tavoitteiden asettamisessa

Perheemme on sitoutunut yhdessä laadittuihin lapsen tavoitteisiin

Perheen yhteisistä toimintatavoista on sovittu

Perheemme arjen toimintamallit ovat parantuneet

Omat ongelmaratkaisutaitoni ovat kehittyneet

Omat toimintatapani lapsen kanssa ovat kehittyneet

Terapeutin kanssa tehtävän yhteistyön sisällöt ovat tarkentuneet

Terapeutin kanssa tehtävän yhteistyön määrä on lisääntynyt

Terapeutti on sitoutunut yhteisiin tavoitteisiin

Tietoni terapeutin työn sisällöistä on lisääntynyt

Varhaiskasvattajan kanssa tehtävän yhteistyön sisällöt ovat tarkentuneet

Varhaiskasvattajan kanssa tehtävän yhteistyön määrä on lisääntynyt

Varhaiskasvattaja on sitoutunut lapsen yhteisiin tavoitteisiin

Yhteistyöpalavereiden sisältö on täsmentynyt

8. TOIMINTATERAPEUTEILLE

Toimintaterapeutit vastaavat tähän kysymyksen pohtien kuinka paljon etäkuntoutuksen käyttöönotosta on ollut HYÖTYÄ lapsen kuntoutumiseen ja yhteistyöhön liittyvissä asioissa. Kuva kokemiasi hyötyjä vastaamalla seuraaviin väittämiin (asteikko 1= ei pidä paikkaansa, 6=pitää täysin paikkansa).

Kuntouttavan työn vaikutusten seuraaminen on helpottunut
 Lapsen tavoitteiden asettamisen on toteutunut yhteistyössä
 Lapsen verkoston toimijat tunnistavat paremmin lapsen vahvuuksia
 Lapsen tavoitteiden mukainen työskentelyn on helpottunut
 Lapsen toiminnan ja osallistumisen arviointi on onnistunut
 Lapsen verkoston (perhe, terapeutti, varhaiskasvattajat) toimijat tunnistavat paremmin lapsen vahvuuksia
 Lapsen kuntoutumisen seuraaminen on mahdollistunut
 Lapsen pulmien ymmärtäminen on selkeytynyt
 Lapsen terapian käyntikerrat (etä- ja kontakti-) rytmittyvät tarvelähtöisesti
 Lapsen perheen arjen toimintamallit ovat kehittyneet
 Varhaiskasvattajan kanssa tehtävän yhteistyön sisällöt ovat tarkentuneet
 Perheemme arjen toimintamallit ovat parantuneet
 Varhaiskasvattajan kanssa tehtävän yhteistyön määrä on lisääntynyt
 Työyhteisön toiminta on kehittynyt
 Varhaiskasvattaja on sitoutunut lapsen yhteisiin tavoitteisiin
 Omat työtavat/toimintatavat ovat kehittyneet
 Terapeutin ja varhaiskasvattajan työparityöskentely on onnistunut
 Perheen kanssa tehtävän yhteistyön sisällöt ovat tarkentuneet
 Perheen kanssa tehtävä yhteistyön määrä on lisääntynyt
 Perhe on sitoutunut lapsen yhteisiin tavoitteisiin
 Yhteistyöpalaverien sisältö on täsmentynyt
 Kuntoutuksen tavoitteita on tunnistettu yhteistyössä
 Työyhteisöni toiminta on kehittynyt
 Omat työtapani/toimintatapani lapsen kanssa ovat kehittyneet
 Terapeutin välillinen työ tulee näkyväksi
 Perhelähtöinen työotteeni on varmentunut
 Oman ajankäytön hallinta on parantunut
 Matkustamisen väheneminen on säästänyt työaikaani
 Sovellusten opettelu on ollut mielekästä työajankäyttöä
 Olen voinut käyttää säästyneen matkustusajan työn suunnitteluun

9. VARHAISKASVATTAJILLE

Varhaiskasvattajat vastaavat tähän kysymyksen pohtien kuinka paljon etäkuntoutuksen

käyttötootosta on ollut HYÖTYÄ lapsen kuntoutumiseen ja yhteistyöhön liittyvissä asioissa.

Kuvaa kokemiasi hyötyjä vastaamalla seuraaviin väittämiin (asteikko 1= ei pidä paikkaansa, 6=pitää täysin paikkansa).

- Lapsen verkoston toimijat tunnistavat paremmin lapsen vahvuuksia
- Terapeutti on sitoutuminen yhteisiin tavoitteisiin
- Lapsen osallistuminen päiväkodin arjessa on lisääntynyt
- Kuntoutuksen tavoitteita on tunnistettu yhteistyössä
- Minua on kuultu lapseni tavoitteiden asettamisessa
- Lapsen tavoitteiden asettamisen on toteutunut yhteistyössä
- Tietoni terapeutin työn sisällöistä on lisääntynyt
- Lapsen tavoitteiden mukainen työskentelyn on helpottunut
- Lapsen toiminnan ja osallistumisen arviointi on onnistunut
- Lapsen pulmien ymmärtäminen on selkeytynyt
- Lapsen kuntoutumisen seuraaminen on mahdollistunut
- Päiväkodissa on yhteisesti sovittu lapsen kuntoutumista tukevat toimintamallit
- Päiväkodin työntekijät tunnistavat paremmin lapsen vahvuuksia
- Lapsen terapian käyntikerrat (etä- ja kontakti-) rytmittyvät tarvelähtöisesti
- Terapeutin kanssa tehtävän yhteistyön sisällöt ovat tarkentuneet
- Yhteistyökokousten sisältö on täsmentynyt
- Terapeutin kanssa tehtävän yhteistyön määrä on lisääntynyt
- Omat työtavat/toimintatavat ovat kehittyneet
- Terapeutti on sitoutunut yhteisiin tavoitteisiin
- Tietoni terapeutin työn sisällöistä on lisääntynyt
- Terapeutin ja varhaiskasvattajan työparityöskentely on onnistunut
- Perheen kanssa tehtävän yhteistyön sisällöt ovat tarkentuneet
- Perheen kanssa tehtävä yhteistyön määrä on lisääntynyt
- Perhe on sitoutunut yhteisiin tavoitteisiin
- Yhteistyöpalavereiden sisältö on täsmentynyt
- Työyhteisöni toiminta on kehittynyt
- Omat työtapani/toimintatapani lapsen kanssa ovat kehittyneet
- Omat ongelmaratkaisutaitoni ovat kehittyneet
- Sovellusten opettelu on ollut mielekästä työajankäyttöä

Pohdi mitkä tekijät ovat EDISTÄNEET tai VAIKEUTTANEET lapsen etäkuntoutuskokeilun onnistumista.

10. Kerro, mitkä tekijät ovat mielestäsi EDISTÄNEET lapsen etäkuntoutuksen onnistumista lapsen etäkuntoutuksen aloitusvaiheessa (kevät 2017) . Pohdi esimerkiksi toimijoiden asenteita, omaa osaamistasi, toimijoiden innostusta ja toimintaympäristöön liittyviä tekijöitä.

11. Kerro, mitkä tekijät ovat mielestäsi VAIKEUTTANEET lapsen etäkuntoutuksen onnistumista etäkuntoutuksen aloitusvaiheessa (kevät 2017). Pohdi esimerkiksi omaan toimintaasi, lapseen, teknologiaan tai taloudellisiin tekijöihin liittyviä asioita.

Seuraavilla kysymyksillä pyritään kartoittamaan käsityksiäsi sekä EETU-hankkeessa käyttöönotettujen sovellusten käytettävyydestä että myös yleistä suhtautumistasi digitaalisten sovellusten käyttöönottoon etäkuntoutuksessa.

12. EETU - hankkeessa on otettu käyttöön kaksi erilaista sovellusta. Seuraavat väittämät koskevat erityisesti mCoach sovellusten käytettävyyttä. Mikäli et ole käyttänyt kyseisiä sovelluksia voit jättää vastaamatta tähän kysymykseen. (1= täysin erimielä 6= täysin samaa mieltä)

Käyttöönotto on ollut minulle vaivatonta

Käyttöönottoa tukee sovelluksen helppokäyttöisyys

Videoneuvottelu on hyödyllinen lisäominaisuus

Luodut tehtävät ovat olleet selkeitä ja tarkoituksenmukaisia toteuttaa

Tehtäviä on ollut helppo soveltaa lapsen arkeen

Laaditut tehtävät palvelevat lapsen tavoitteita

Lapsi on innostunut itse sovelluksen käytöstä

13. EETU - hankkeessa on otettu käyttöön kaksi eri sovellusta. Seuraavat väittämät koskevat erityisesti KindieDays sovellusten käytettävyyttä. Mikäli et ole käyttänyt kyseisiä sovelluksia voit jättää vastaamatta tähän kysymykseen. (1= täysin erimielä 6= täysin samaa mieltä)

Käyttöönotto on ollut minulle vaivatonta

Käyttöönottoa tukee sovelluksen helppokäyttöisyys

Sovellus toimii hyvin "reissuvihkona"

Välitetyt viestit ovat olleet selkeitä ja tarkoituksenmukaisia toteuttaa

Valokuvat lapsen päivästä antavat hyvää tietoa minulle

Lapsen toiminnan seuranta mahdollistuu päivittäin

Laaditut tehtävät palvelevat lapsen tavoitteita

Tehtävät olleet hyvin sovellettavissa lapsen arkeen

14. Seuraavassa on väittämiä teknologian käyttöönottoon liittyen. Kerro miten suhtaudut uuden teknologian käyttöönottoon lapsen kuntoutuksessa. (1= täysin erimielä 6=täysin samaa mieltä)

Olen kiinnostunut soveltamaan uusia sovelluksia lapsen kuntoutukseen
 Koen, että minulla on riittävä osaamista uusien sovellusten käyttöönottoon
 Uusien kuntoutuksen sovellusten avulla yhteydenpito on tietoturvalisempaa
 Uusi teknologia luo uusia mahdollisuuksia kuntoutukseen
 Olen kiinnostunut erilaisten sovellusten käytöstä arjessani muissakin yhteyksissä
 Sovellusten ulkoasu vaikuttaa käyttöönottoon
 Etäkuntoutuksen menetelmien käyttöönotto helpottaa arkeani
 Minulla on ollut riittävästi aikaa sovelluksiin perehtymiseen
 Koen, että kasvokkain tapahtuva kuntoutus on parempaa
 Etäkuntoutuksen käyttöönotto säästää minun aikaani tulevaisuudessa
 Yhteydenpito lapsen verkoston kanssa mahdollistuu joustavammin
 Minulla on riittävät välineet teknologian käyttöönottoon

Seuraavilla kysymyksillä kartoitetaan lapsen kuntoutumista mahdollistavien toimijoiden välistä vuorovaikutusta. Pohdi ja kuvaa, miten EETU-hankkeen alkuvaiheessa (kevät 2017) vuorovaikutus toimijoiden välillä on muuttunut.

15. Tarkastellessasi lapsen kuntoutukseen osallistuvan verkoston toimintaa, pohdi vuorovaikutuksen määrää eri henkilöiden välillä. Koetko, että EETU-hankkeeseen osallistuminen ja etäkuntoutusmenetelmien käyttö on lisännyt vuorovaikutusta lapsen arkeen osallistuvien toimijoiden välillä? (1 = ei ollenkaan 6 = erittäin paljon)

Perheen sisäinen vuorovaikutus on lisääntynyt
 Toimintaterapeutin kanssa tapahtuva vuorovaikutus on lisääntynyt
 Varhaiskasvattajan kanssa tapahtuva vuorovaikutus on lisääntynyt
 Muiden lapsen kuntoutukseen osallistuvien henkilöiden kanssa tapahtuva vuorovaikutus on lisääntynyt
 Lähettäjätahon kanssa tapahtuva vuorovaikutus on lisääntynyt
 Saamasi/antamasi ohjauksen määrä on lisääntynyt
 Lapsen vuorovaikutus ikätovereiden kanssa on lisääntynyt (esim. päiväkodissa)
 Saamani/antamani ohjauksen määrä on lisääntynyt

16. Kuvaa tarkemmin, millaiseksi olet kokenut etäkuntoutuskokeilujen aikana tapahtuneen vuorovaikutuksen eri toimijoiden välillä.

Seuraavilla kysymyksillä pyritään kartoittamaan, kuinka tärkeiksi koet lapsen kuntoutumiseen ja verkostoyhteistyöhön vaikuttavat avaintekijät.

17. Miten tärkeinä koet seuraavat lapsen kuntoutumiseen vaikuttavat verkoston yhteistyötä mahdollistavat tekijät. (1 = ei ollenkaan 6 = erittäin paljon)

Perheen tarpeiden mukaan joustava toteutus (käyntikerrat)

Hyvä ja luottamuksellinen keskusteluyhteys terapeutin, varhaiskasvattajan ja perheen välillä

Pitkäjänteinen yhteistyö

Neuvottelukeskiset toimintatavat päätöksenteossa

Kaikki toimivat samojen tavoitteiden suuntaisesti (lapsen tavoitteet)

Selkeä vastuunjako verkoston toimijoiden välillä

Avoin tiedon jakaminen lapsen haasteista

Perheen omien ongelmanratkaisukeinojen löytäminen ja oppiminen

Päätöksenteon säilyminen perheellä

Oman etäkuntoutusosaamisen jatkuva kehittäminen

Tiedonjakaminen päiväkodin eri toimijoiden välillä

Yhdessä tekemisen meininki

Lähettiläjätahon osallistuminen kuntoutumisen prosessiin

Matkustamisen vähentyminen (terapiakäynnit)

Muuta, mitä? _____

18. Kuvaa tarkemmin, millaista vuorovaikutusta tai yhteistyötä kaipaavat eri toimijoiden välille jatkossa?

19. Ovatko lapsen arjen haasteellisiin tilanteisiin liittyvät ongelmaratkaisutaitosi mielestäsi parantuneet EETU- hankkeeseen osallistumisen aikana? Kyllä Ehkä Ei

20. Kuvaa lyhyesti, mikä on vaikuttanut ongelmaratkaisutaitojesi kehittymiseen.

Seuraavassa toivon, että muistelet lapsen tavoitteita ja nostat niistä kolme tärkeintä esiin ja kerrot miten sinä itse olet pyrkinyt lapsen kanssa pääsemään kyseisiin tavoitteisiin. Tuo muutamia esimerkkejä parhaiksi kokemistasi keinoista.

21. Kuvaa, mitkä olivat lapsen kolme tärkeintä kuntoutumisen tavoitetta kevään etäkuntoutusjakson alussa.

22. Kuvaa omin sanoin, millä keinoin pyrit lapsen kanssa harjoittelemaan ja saavuttamaan edellä mainitsemiasi tavoitteita.

Seuraavalla kysymyksellä kartoitetaan lapsen omaa toimintaa ja arjen osallistumista tukevia asioita.

23. Seuraavilla väittämillä kartoitetaan lapsen tavallista päivää ja arkista osallistumista omien kokemustesi pohjalta. Pohdi, miten seuraavat väittämät pitävät paikkansa.

1= täysin eri mieltä 6= täysin samaa mieltä

Lapsi voi osallistua erilaisiin arkisiin valintoihin
Lapsen on tärkeää osallistua itse valitsemiinsa leikkeihin
Lasta on tärkeää tukea osallistumaan yhteisiin arjen toimintoihin
Lapsi tunnistaa omia pulmiaan
Lapsi kykenee osallistumaan kaverileikkiin
Lapsen on hyvä tulla tietoiseksi omista tavoitteistaan
Lapsi osoittaa/kertoo itselleen merkityksellisiä asioita
Päiväkoti ympäristönä mahdollistaa lapsen kuntoutumista
Arki sujuu, kun lapsi saa oikeanlaista tukea päivittäin
Lapsi yleensä kokee itsensä osaavaksi ja taitavaksi
Lapsi on osallistunut omien tavoitteidensa asettamiseen
Taitojen opettelun tulee olla leikillistä ja mukavaa
Digitaalisten ohjeistuksien lisääminen kuntoutukseen innostaa lasta toimimaan
Lapsi on hyvä ottaa mukaan etätehtävien arvioinnissa ja palautteen kirjaamisessa

Tämä on vihdoin viimeinen kysymys, johon sinulla on toivottavasti vielä innostusta vastata.
Toivomme, että kerrot vielä käsityksistäsi etäkuntoutuksesta nyt ja tulevaisuudessa.

24. Voi olla, että tässä hankkeen alkutaipaleella sinulla on vain vähän henkilökohtaista kokemusta etäkuntoutukseen osallistumisesta. Pohdi kuitenkin lyhyesti, mitä etäkuntoutus osana lapsen toimintaterapiaa on ja mitä sen tulisi olla. Kaikkien vastaajien ja osapuolten näkemykset ovat arvokkaita.

LIITE 2. Haastattelun runko

Mistä terapiasta teillä on etäkokemuksia?

Miten usein teillä on tapaamisia etänä terapeutin kanssa?

Missä pidätte etäterapiakertoja?

Kuinka valitsitte terapeutin?

Kuinka päädyitte kokeilemaan etäterapiaa?

Miten te olette sitten pitäneet näiden vuosien aikana kontaktia?

Oletteko joutuneet itse hankkimaan sovelluksia/ laitteita terapiaa varten?

Millaisia sovelluksia/laitteita teillä on käytössänne terapiaa varten?

Miten etämenetelmien käyttöönotto sujui?

Millaisia etäterapian muotoja teillä on käytössänne?

Mitä tapahtuu silloin, kun terapeutti ei näe/kuule?

Mitä mieltä olette siitä, että terapiaa annetaan kouluaikana?

Mainitsitte, että ohjauskertoja on aina välillä. Onko ohjauskertoja ollut koskaan etänä?

Miten te koette, voisiko ohjauskertoja pitää etänä?

Millaisia haasteita/ kehityskohteita olette etämenetelmissä havainneet?

Mitkä ovat mielestänne etäterapian hyviä puolia?

Miten teidän mielestänne ihmiset suhtautuvat etäterapiaan?

Lähtisittekö suosittelemaan etätoimintaterapiaa perheelle, joka ei ole koskaan sel-
laista kokeillut?

*Kursivoidut kysymykset ovat haastattelun etenemisen mukaan heränneitä
tarkentavia kysymyksiä. Haastateltava perhe kertoi aiheesta todella itseohjautuvasti,
joten monia kysymyksistä en joutunut ääneen esittämään, vaan vastaukset tulivat
esiin luontevasti keskustelun lomassa. Toisaalta sain paljon myös*

LIITE 3. Lupa haastattelun hyödyntämistä varten

LUPA AINEISTON KÄYTTÖÖN

Tällä kaavakkeella pyydän lupaa saada hyödyntää jo aikaisemmin äänittämääni puhelinhaastattelua osana opinnäytetyötäni. Alkuperäinen aineisto on vain minun käytettävissäni ja hävitän sen opinnäytetyöni valmistumisen jälkeen. Opinnäytetyössäni kunnioitan haastateltavien anonymiteettiä, eikä työstäni voi siis päätellä vastaajien tai muiden aineistossa esiintyneiden henkilöiden henkilöllisyyttä.

Opinnäytetyön tekijä

Emma Sorsa

toimintaterapeuttiopiskelija

Tällä lomakkeella annamme Emma Sorsalle luvan hyödyntää syksyllä 2017 äänitettyä puhelinhaastattelua aineistoa opinnäytetyössään.

Päivämäärä

nimenselvennys

nimenselvennys